

Bréfa- og málasafn Benedikts Sveinssonar 1908-1942, 1. hluti

Bjarni Benediktsson – Benedikt Sveinsson – Úrklippur – Heroldens Annoncebureau

Tekið af vef Borgarskjalasafnsins

bjarnibenediktsson.is

Einkaskjalasafn nr. 360
Benediktarskjöl
Askja 5-18, Úrklippur 1931-1

©Borgarskjalasafn Reykjavíkur

HEROLDENS ANNONCEBUREAU A/S
STORTINGSPLASS 7 - OSLO

Althingespresident Benedikt Sveinsson,
Merkisippur 1931

Askye 5-18

Reykjavík

Island

HEROLDENS ANNONCEBUREAU ^{A/S}
STORTINGSPLASS 7 - OSLO

AVISUTKLIP-AVDELINGEN

TELEF. 12710 - 14040 - 10884

Trykte saker.

Herr Althingspresident Benedikt Sveinsson,

Reykjavik, Island.

Heroldens Annoncebureau A/S

Avdeling for Avisutklipp
Telefoner: 12710, 14040 og 10884

Stortingsplass 7 — Oslo

Bladets navn:

TIDENS TEGN

4. SEP. 1931

— — er eller — — ing?

Hvad kan det komme av at norske aviser — selv T. T. — mer og mer synes å holde sig til den danske betegnelse „Islender” og „Grønlander” for innbyggerne på Island og Grønland. På norsk heter det vel uimotsigelig „Islanding” og „Grønlanding”, akkurat som det heter „Sørlending” og „Nordlending”.

Er det fordi den norske presse fremdeles får endel ferdig stoff fra København uten å foreta de nødvendige endringer i form og skrivemåte?

Finn R. Schjødt.

*

Vi er enig med advokat Schjødt 1, at de norske betegnelser er „islanding” og „grønlanding”. Hvis det er sant, som innsenderen sier, at vi hører til de skyldige, lover vi herved bod og bedring.

Heroldens Annoncebureau A/S

Avdeling for Avisutklipp
Telefoner: 12710, 14040 og 10884

Stortingsplass 7 — Oslo

Bladets navn: **AFTENPOSTEN**

8. SEP. 1931

Øst-Grønlandssaken ventes behandlet i Haag neste høst.

De norske advokater og sakkyndige i arbeide.

Forleden blev — som bekjent — de norske sakkyndige i Øst-Grønlandssaken opnevnt. Våre to advokater i Haag — herrene Arne Sundt og Kristen Johansen — er også opnevnt.

Efter hvad «Aftenposten» erfarer er advokatene og de sakkyndige gått igang med forberedelsen av det store arbeide. Møter er allerede holdt og flere blir holdt når det er påkrevet. Danmark skal levere sitt første innlegg 1. november, og vi

skal svare i mars. De spørsmål som trenger sakkyndig utredning blir overlatt til de opnevnte sakkyndige. Det er en mengde materiale som skal samles.

Der skal leveres to innlegg fra hver side — Norge får 2 måneder og Danmark 3 måneder til replikk og duplikk. Den skriftlige prosedyre mener man vil være ferdig 1. desember. Den avsluttende muntlige behandling i Haag venter man vil finne sted høsten 1932.

Heroldens Annoncebureau A/S

Avdeling for Avisutklipp
Telefoner: 12710, 14040 og 10884

Stortingsplass 7 — Oslo

Bladets navn: **AFTENPOSTEN**

8. SEP. 1931

Grønlandskartet på koloniutstillingen i Paris.

*En anke av professor
Wieth-Knudsen og et
svar fra direktør Dau-
gaard-Jensen.*

Spesialtelegram til «Aftenposten».

Kjøbenhavn, 8. september.

I en kronikk idag i «Berlingske Tidende» av professor K. A. Wieth-Knudsen om den internasjonale koloniutstilling i Paris anker forfatteren over at «de tallrike støttepunkter som nordmennene ifølge Grønlandstraktaten har anlagt på Øst-Grønland (utover Mykkbukten) siden 1924», ikke er inntegnet på det store Grønlandskart som er ophengt i paviljongens nordøstlige rum.

«Berlingske Tidende» har forelagt professor Wieth-Knudsens an-

ke for direktør Daugaard-Jensen med spørsmål om hvorfor disse norske støttepunkter ikke er inntegnet.

Hertil svarer direktør Daugaard-Jensen:

— Grunnen er at vi ikke har så nøie kjennskap til hvor disse stasjoner er plasert, at vi har kunnet anbringe dem på kartet.

Heroldens Annoncebureau A/S

Avdeling for Avisutklipp
Telefoner: 12710, 14040 og 10884

Stortingsplass 7 — Oslo

Bladets navn: **AFTENPOSTEN**

10. SEP. 1931

Var tegnene i fjell- veggen runer.

*Hvad en norsk
ishavsskipper så
på Øst-Grønland.*

Spesialtelegram til «Aftenposten».

Trondheim, 9. september.

Den gamle ishavsskipper Hjalmar Brevik fra Tromsø forteller i en samtale med Deres korrespondent idag om den gang han forliste med «Norrøna» ved Claveringsøya på Øst-Grønland.

— Den gang så jeg noget som jeg ofte senere har tenkt på. En dag mens vi lå der, — skøiten var forlist, — gikk en mann ved navn Hans Nøste og jeg en tur iland. Men et stykke fra stranden reiste der sig en rett fjellvegg. På denne opdaget vi at der var hugget inn tegn og bokstaver i fjellet. Vi stanset og så på dette lenge, og fant at det var en hel lang innskrift, tydelig gjort av menneskehender.

Bokstavene og tegnene forstod vi ikke. De var hugget dypt inn i fjellet, og må være meget gamle. Lang tid senere kom jeg til å se noget som kalles rune bokstaver i bilder, og da slo det mig med en gang, at dette var akkurat samme slags tegn som dem jeg så i fjellet på Cap Mary i 1901.

Som bekjent er der tidligere funnet gamle norske runer i skrift, både på Syd-Grønland og Vest-Grønland helt nord til Cap York.

Trollsplinten.

For fyrste gong paa lange tider er det stemnetalor um det nordiske samarbeidet utan den obligate bomullsinnpakkinga. Og trass i at det er punkt i statsminister Staunings tale der det berrsynt er temperamentet og ikkje det nøkterne synet som raar, kan tala gjeva utgangspunkt for eit grøderikt ordskipte.

Stauning sa: «Jeg personlig, og med mig den danske Regering, har ønsket at fremskaffe en fredelig Afgørelse av det fra Norge reiste Stridsspørgsmaal, og vi har ønsket at medvirke, netop for di vi værdsætter det nordiske Samarbejde hvis Historie vi kender, og hvis Resultater har været betydende for aandelig og økonomisk Udvikling.»

Er det ein trollsplint han har faatt i auga den danske statsministeren og med han ein stor part av det danske folket?

For har ikkje Noreg nett vilja eit fredeleg oppgjjer um Grønlandsspursmaalet, i staden for stendig krangling og uvenskap?

Etter tala aat statsminister Stauning og atterljomen i den danske pressa maa ein tru dei for fullt aalvor meiner at nordmennene vilde taka med makt det danskane ikkje godviljugt vilde gjeva ifraa seg.

Gong etter gong har Fashoda vore nemnt i samanheng med den norsk-danske striden um Aust-Grønland. Um ein aldri so mykje kan draga parallellar naar det gjeld den reint folkerettslege stoda aat dei to partane den gongen, er det den avgjerande skilnaden at maktrykket som vart øvt i Fashoda-striden i det heile ikkje eksisterer i Grønlandsstriden. Skulde det vera tale um at den norske okkupasjonen var eit overgrep, maatte den tanken verkeleg liggja under at okkupasjonen skulde bli lov og rett for di vi kjende oss i stand til aa hevda okkupasjonen paa trass av alle motsegjingar og ankemaal.

Men det norske landnaamet paa ingen manns Aust-Grønland stødde seg ikkje til anten vaapenmakt, pengemakt eller noka anna makt. Det var ei naudsynt raadgjerd til aa skapa eit brukeleg prosessgrunnlag i Haag. For nordmennene kan ikkje vera samde med den danske statsministeren i at danskane «har budt Norge al rimelig Adgang til Varetagelse af mulige økonomiske Interesser paa Østgrønland.»

I dette skynsspursmaalet maa vel nordmennene ha lov til aa ha ei anna meining enn danskane. Det er elles vel verdt aa merka seg kor annsamt alle gode danske menn har det med aa streka under at «overgrepet» paa ingen maate har skadt Danmarks sak eller skipla dei danske interessone.

Kva er det daa dei lagar slikt braak for?

Med „Polarbjørn“ til Eirik Raudes land.

II. Grønlandsisen.

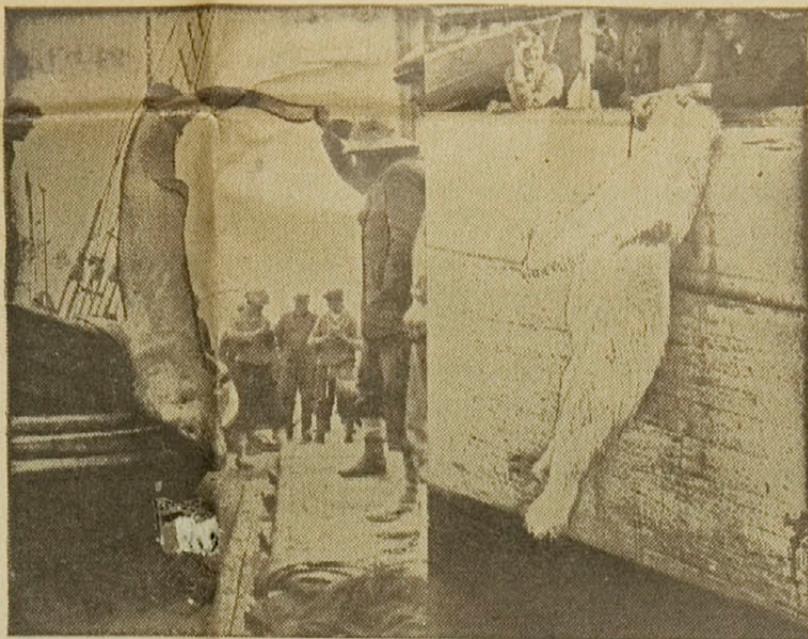
For „Den 17de Mai“ av konservator Paul Løyning.

Gunnbjørn Ulvsson skal vera den fyrste som for ikring 1000 år sidan saag austkysten av Grønland. Soga fortel at han av vinden vart slegen inn mot eit ukjent land vestanfor Island, og det var dette landet som Eirik Raude i 985 etla seg til aa finna att då han vart lyst fredlaus for dråp og laut røma landet. Han styrde vestetter, men møtte snart eit isbelte som stengde han og nøydde han til aa styra søratter langsmed iskanten. Soleis kom han fyrst til lands paa vestkysten.

Det same isbeltet som stengde Eirik Raude er det som den dag i dag gjer det so vanskeleg aa koma inn til lands på Austgrønland. Fraa polhavet går det ein straum søratter millom Svalbard og Grønland, og denne straumen fører vel-dige ismengder med seg som blokerer kysten aaret rundt. Berre ei stutt tid um sumaren, i juli og august, slaknar isen so mykje at sterke skutor kan sleppa inn. Men ufaarleg er ikkje ei slik ferd gjennom Grønlandsisen. Isflaka er ofte mange kvadratmil i flatemaal og 8—10 meter tjukke; naar vind, straum og tidevatn stuvar dei saman, kan dei taarna seg upp til jettestore skrugardar; usæl er den skuta som daa raakar til aa vera millom to slike flak: Det er nøgda av syrgjelege sogor um skutor som har vorte nedskruva og mannskap som har sett livet til i Grønlandsisen. Ikkje lenger sidan enn i 1923 var det fleire slike uhende.

Det er fyrst og fremst norske selveidarar som aarvisst har søkt inn under land paa Austgrønland. Naar klappmyss- og haakjerringfangsten er slutt i Danmarkstretet og skutone ikkje er full-lasta, freistar dei auka fengda med stor-kobbe, bjørn og kvalross, som alle held til i drivisen eller inne i fjordane. Denne utnyttinga av naturrikdomane paa Austgrønland har nordmennene i lange tider vore heilt aaleine um, og det er denne næringsgreina vi no freistar forsvara i striden vår med Danmark.

Meldingane tidleg i vaar gjekk ut paa at istilhøva saag ut til aa vera gode. Men vi skulde faa røy-na noko anna. I fjor slapp vi igjenom isbeltet paa minder enn eit døger; i aar laag vi 14 døger — danskane jamvel ein heil maanad — i isen. Fraa Jan Mayen styrde vi nordvestetter, og um lag 100 kvartmil av land møtte vi isen. Paa den svenske ekspedisjonen i 1899 fortel Nathorst at dei «höjade et fyrfaldigt hurra» fyrste gongen skuta rende mot eit isflak som stengde iskanten, gjordes søtt be-

Til vinstre blir ei haakjerring og til høgre ein isbjørn helst um bord paa «Polarbjørn».

Fullt so oppglødde var ikkje vi over dette møtet. Vi kom bra fram eit stykke, men so vart det braatt slutt med framgangen. To store isflak, «florer», laag sotett saman at det var uraad aa koma imillom. Hadde vi vore ute nokre timar tidlegare, so kan det henda vi hadde sloppe igjenom, for det saag ut til at isen nyst hadde sett saman. Harmeleg var dette, for det var berre nokre faae meter um aa gjera, og innanfor var det mykje ope vatn, kanskje heilt fram til kysten. Landet saag vi tydeleg fyre oss i den klaare lufta. Vi stima att og fram, søratter og nordetter, og leita etter eit hol so stort at vi kunde sleppa igjenom, men faafengt. Snart fekk vi auga paa mastrene av ei skute ute i himmel-randa. Det synt seg vera ein amerikanar, den namngjetne ishavsskiperen Bartlett, so vi sidan fekk lag med ei stund. Han hadde veikare maskine enn vi, og vilde gjerne fylgja med oss. Men han gav det upp daa vi arbeidde oss utatt or isen og vilde freista koma inn lenger nord, paa 74. Her var det tvert um enno verre, og no fekk vi dessutan tett skodde so vi ingen ting kunde sjaa. Til dessa hadde vi havt straalande solskin, og daa er upphaldet i isen eit eventyr som er vanskeleg aa skildra; ein maa helst røy-na det sjølv. No laag vi fanga som i ei felle, og modet sokk ikkje so lite. Vi tok til aa forsona oss med den tanken at vi ikkje kom fram til Grønland i aar — um ikkje noko verre skulde henda. Vaart einaste ynske no var aa koma oss ut att or denne uhuglege fella. Til slutt lukkast det, og daa veret samstundes klaarna upp, steig modet att, jamvel um den namnfrøge Grønlandsfararen, kaptein Øyen paa «Isbjørn» som vi møtte utanfor iskanten, gjordes søtt be-

ste for aa skræma oss. Han meinte istilhøva i aar var minst likso vanskelege som i uaret 1923, og spaadde vi skulde faa spyrja mange ulukkor utover sumaren. Um bord hadde han ein fransk huslyd som var paa lystreis her uppe og gjerne vilde sjaa Grønland og, men kaptein Øyen vilde ikkje våga gaa gjennom isen, og snudde beint um ved iskanten. Vi vilde ikkje gjeva upp enno, og sette kosen søratter for aa gjera ein ny freistnad. Denne gongen saag det ljosare ut, og endeleg slapp vi fram. Men glatt gjekk det sanneleg ikkje no heller. Ingen av oss kjem nokon gong til aa gløyma den siste vanskelege stoda, daa det berre var ein tume um aa gjera, um vi skulde koma igjenom eller ikkje. Vi skaut med dynamitt so det dundra i øydemarka og isbitane spruta ikring oss; alle ledige mann utanbords med baatshakar, aarar og stenger til aa skuva til sides isflaka so skuta ikkje skulde missa for mykje av farten naar ho seig fram og gjorde ein siste freistnad på å smygja seg millom florene fyrr dei gleid saman att etter skotet. Den spaninga som tok oss medan skuta seig framover tume for tume med minkande fart, og den utløyning som spaninga fekk daa farten atter auka og vi visste oss vel igjenom, gløymer vi ikkje so snart.

Eitt har vi lært av det lange upphaldet i Grønlandsisen i aar: heretter skal vi ha med oss rikeleg av dynamitt; det var ein hugnad aa sjaa verknaden av dei etter maaten smaa ladningane som vi hadde til vaart raadvelde.

Det skal sterke skutor til aa greida slike basketak med storisen. «Polarbjørn» saag daa og ut som eit piggsvin i atterenden, der ishuda er minder hard, daa vi var

Fra venstre øverste i rekke: 1) I Pol arbjørns salong. Fra venstre: redaksjonssekretær Høye, astronom Jelstrup, konservator Løyning, kommandørkaptein von Krogh og dosent Hoel. 2) Konservator Løyning og preparant Hansen i virksomhet. 3) Polarbjørn i polarbakken. Nederst: Fra Polarbjørns frisersalng. preparant Hansen klipper dosent Hoel.

Brev fra Eirik Raudes Land.

I DRIVISENS LABYRINTER.

Av Bjarne Høye.

Når en har fartet omkring eller møisommelig stangt sig frem mellom labyrintene i drivisens ørken omkring en ukens tid med konturene av det forfjettede land i blålig dis i det fjerne, begynner en å revidere sin skolelærdom om den rette linje som den korteste vei mellom to punkter. En forstår litt av ishavets filosofi som kortest og fyndigst finnes uttrykt i disse Ibsen'ske ord:

langs Øst-Grønlands kyst over Svalbard, Frans Josefs land og Novaja Semlja til Sibiria og således dannet den nordlige grense for Norskehavet. Dette var en forestilling som levet helt op til det 19. århundre og som har sin naturlige forklaring i at rett som det var så en land dukke op bak den stengende isgrense over dette uhyre område.

Att og fram det er like langt, Ut og inn det er like trangt. Gå utenom, sa Bøigen.

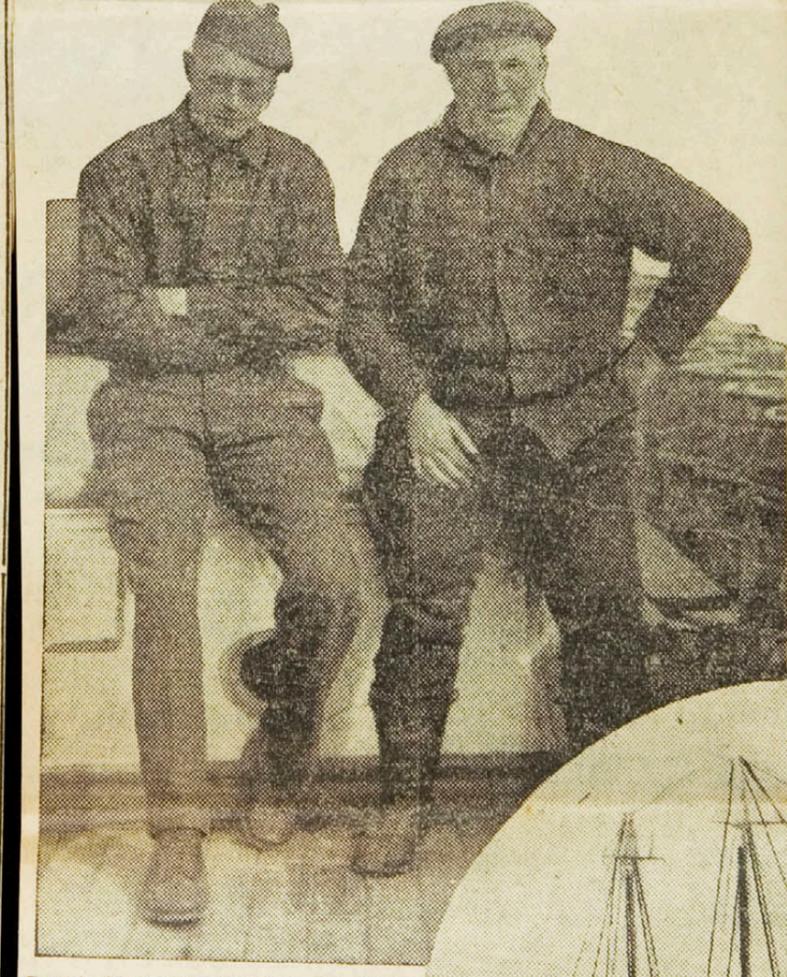
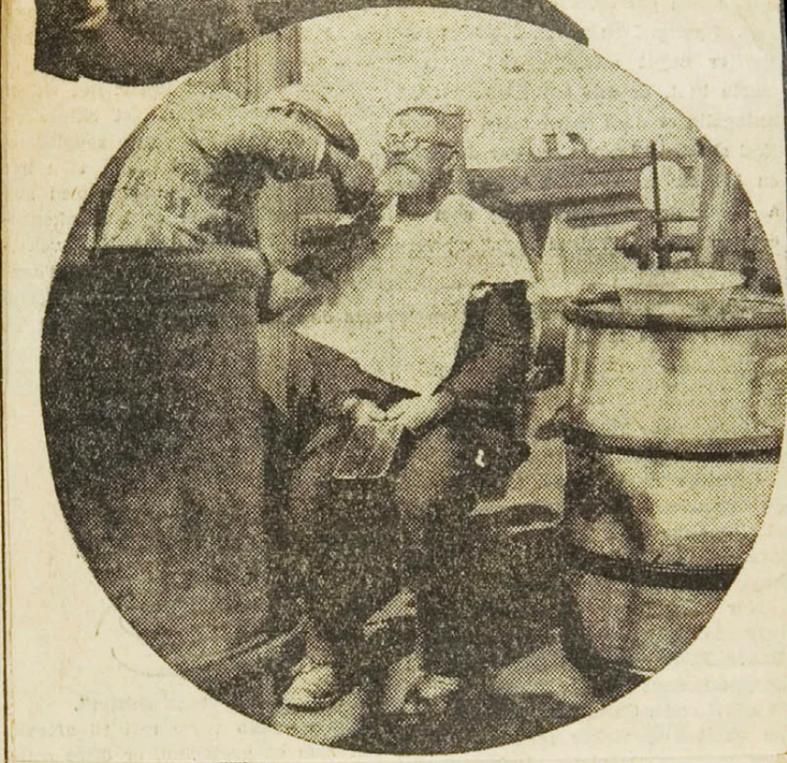
Tilslutt demrer det også en forståelse av det land som ligger og blåner bak Polarstrømmens ismasser. Som et endeløst rullende transportbånd i en moderne Fordfabrikk har den på sin optil 200 km. brede rygg i årtusener transportert is og kulde ned mot varmere himmelstrøk fra naturens store fryserier i Polhavets øde eller fra kuldepolen i Grønlands indre. Gjennom jordens rotasjon blir denne strøm av is klemt vestover inn mot Grønlands østkyst og ligger som en solid isolasjon om landet. Bare i de to sommer- og feriemåneder i turistsesongen under midnattssolen er det likesom tempoet i den store istransport slakker av såpass at en skute med list og lempe og oftest med en god porsjon tålmodighet kan lure sig igjennem isolasjonen inn til selve landet. Landet som fremfor noget nettop er eventyrets fordi det gjennom tidene har ligget der i opphøiet uberørthet østenfor sol og vestenfor måne kallende på fantasi og sjemannskap og praktisk dåd.

De gamle norske vikinger så landet bakom isen. Hvem vet om de ikke har latt sig friste av eventyret i det vi idag kaller Eirik Raudes land og satt livet til i kampen med isen? Iallfall lever gjennom middelalderens historie forestillingen om det store sammenhengende landområde som strekker sig bakom isen

Nordover fra Jan Mayen.

Jan Mayen er likesom naglet ned i havet som en grensepel for isbeltet. Hit men ikke lenger får Vestisen lov til å gå selv i den polare høisesong. Jan ligger så belegg i den like linje fra Norge til det nye Norge bakom isen og danner utfallsporten mot drivisen. Derfra er et døgn reise med „Polarbjørn” i nordvestlig retning op mot Polarstrømmens erfaringsmessig svakeste punkt 74 til 75 grader nordlig bredde.

Det stod et isgufs fra nord, og temperaturen var kommet ned på 1 grad C., så det var lett å merke at en nærmet sig isen. Vi var dog ikke alene i ruten. Et merkelig fugletrekk gikk nordover og sørover. Det var tungt flaksende alker som fløi i tusenvis til og fra sine sommerkolonier og rugeplasser på Jan Mayens fugleberg. Nogen fløi enkeltvis, andre i flokker og atter andre i nydelige plogformer. For dem var det middagsutflukter for å spise sig mett på ismørt og alle de forskjellige delikatesser av åte som drivisbeltet er så rikt på. Det er formelig som isen gjødsler havet og bringer til blomstring alt det små plante- og dyreliv, som danner forutsetningen for det høiere liv. Alkemor er ikke blitt så trinn og rund for ingenting. Hun har næringsveit nok til å kjenne disse hemmeligheter ved havets biologi, og for denne er ikke isen det store stengende øde, men selve Egyptens kjøttgryter. Men hvorledes hun forstår

Øverst: Kaptein Bartlett og mr. Norcross ombord på det amerikanske ekspedisjonsskib „Effie M. Morrissey”. Nederst ser man skibet på grunn før det blev trukket av av „Polarbjørn”.

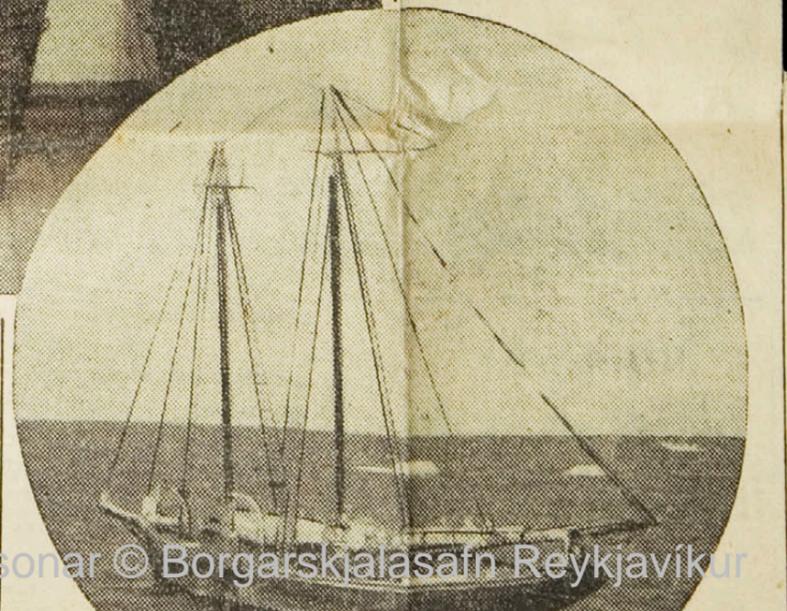
Å holde rettvise kurs der hun flakser avsted like over bølgetoppene på et hav med runde horisonter er en færd som enu er uvis.

Isens herold. En dag og to såkalte netter gikk

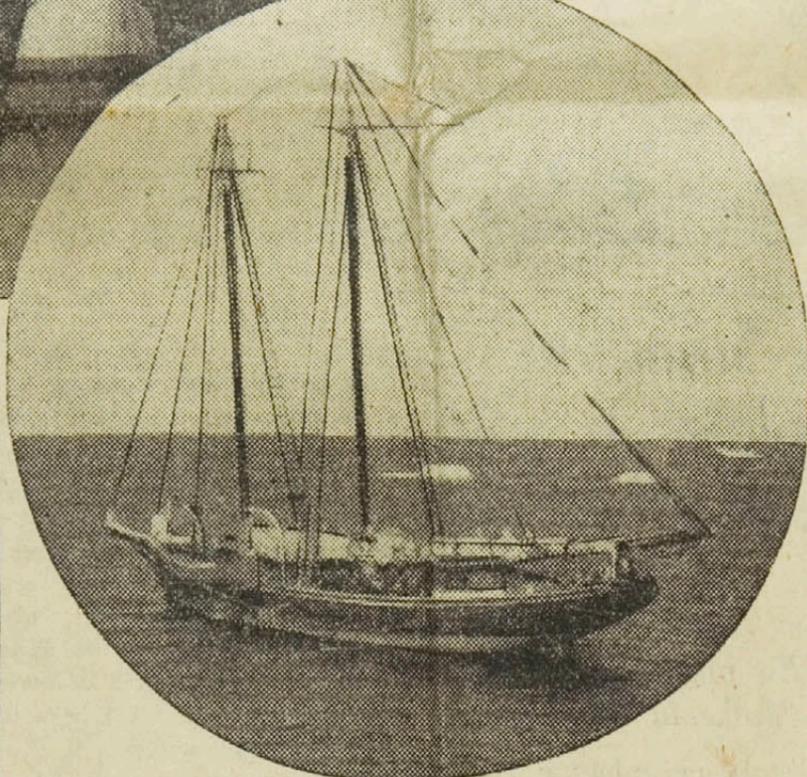
ta bossen på nakken og dra utover isflakene på jakt efter en mulig bjørn. Jakten blev opgitt nokså hurtig efter at hr. Bjørn uteblev og den ene jeger plumpet i til livet mellem to flak og fikk sine jaktlyster avkjølt.

Dosent Hoel og landmålerne gikk ut på den forhåpentlig mere produktive opgave å foreta en opmåling av isflakene og deres tykkelse. Det var ekte polarbaks vi var kommet ut i med optil 6 meters tykkelse og sammensmeltede skrugarer.

I „klaren”. Therdigheten fikk omsider sin lønn, da vi efter de første døgn anstrengelser kom inn i en stor innsjø — en såkalt „klare” — hvor „Polarbjørn” av hjertens lyst kunde tøffe fram for full fart mot den del av Eirik Raudes land som bærer det håpefulle navn Kapp Hold with Hope. I timevis gikk det forover mellem to endeløst store isflorer. Ingen av dem lot

Øverst: Kaptein Bartlett og mr. Norcross ombord på det amerikanske ekspedisjonsskib „Effie M. Morrissey”. Nederst ser man skibet på grunn for det blev trukket av av „Polarbjørn”.

Å holde rettvise kurs der hun flakser avsted like over bølgetoppene på et hav med runde horisonter er en gåte som ennå er uløst.

Isens herold.

En dag og to såkalte netter gikk på dette vis med 5—6 knops fart, og så en blank morgenstund møtte vi selve isens herold, et majesteisk svømmende isberg, skinnende av hvithet og renhet som en åpenbaring og med en grønnlig glans fra foten som tapte sig over hundre meter dypt i oceanet. En dikter har kalt dem havets „sovn-gjengere”. Eskimoene sier at isfjellene har „sjel”, fordi de har en egen evne til å søke tilbake til steder, hvor de før har vært. Sikkert er det at disse flytende kolosser med alle de skønne farver og former taler til fantasien og ofte stemmer til høitid gjennom sine tårn og spir og sin tause velde.

Vi gikk inn i en stor isbukt og så hvorledes en arm av isen stakk ut i havet langt mot øst og halvveis omsluttet oss og beskyttet oss mot havdønningene. All rullingen var ophørt. Vi var i isen ennå før vi hadde fått prøve den.

Brudeferden i Hardanger.

Det var som selve brudeferden i Hardanger å selle inn i isen på denne solblanke, stille formiddag med sjøen som et speil uten den minste krusning mellom de små, spredte halvt fortørte rester av isflak der ute i frynsene av isbeltet. „Polarbjørn” ruslet fremover i sin kurs næsten uten å komme i berøring med dem. Ingen skulde tro at denne idyl var innledningen til en ukelang, hård og innædt kamp mellom Polarstrømmen og „Polarbjørn”.

Idyllen varte til utpå eftermiddagen med søndagsstillehet over det hele. Nogen havhest kretset i lange sellende vingslag omkring. Nogen alkekonger svømmet på det speilklare vann mellom isflakene. En sel stakk nu og da sitt hode vått og sortglinsende op av sjøen og dukket forskrekket under igjen, eller en hel selflokk laget svømmeopvisning så det fosset bortover. Rett som det var gjorde enkelte av dem kåte sprett som en laks helt op av vannet, mens andre nøiet sig med å stikke kroppen halvt op for å få et godt utsyn og for å kikke omkring med en komisk nysgjerrighet.

Døden slår ned.

Dessverre slo døden ned i denne ishavsromantikk et par ganger. Jegerinstinktene var vakt. Fem bøssepiper pekte frem av baugen side om side med den lille harpukanon forut. En „grågris”, d. v. s. en årsunge av klappmyss måtte late sitt altfor unge liv for en kule bly fra ekspedisjonens Nimrod, og blir sannsynligvis innlemmet i en pelskåpe. Med en næsten uhyggelig ferdighet hadde en av mannskapet med en kniv som lignet en brødkniv avklædd selen dens skinn og spekk, og av de sørgelig reduserte rester av selen gikk sveivene og et

en utrolig mengde meter tarmen gikk til zoolog Løyning og hans assistent — ekspedisjonens altnuligmann — preparant Hansen. Nu var turen kommet til dem, så de skulde få avløp for sine jegerinstinkter. Med saks og pincett løp de igjennem hele grågrisens tarmkanal på jakt etter parasitter, og utbyttet var meget rikt. Flere små flasker blev fulle og behørig merket for senere studier.

Således må det vel kunne sies at denne selen har oppfylt en videnskabelig misjon. Verre gikk det en annen som blev rammet av en kule mens den tok solbad på et isflak og sank i dyppet før den kunde reddes ombord.

Inn i isen på 74 nord.

Da „Polarbjørn” kom op på 74 gr. nord i isbukten, tettnet den hvite masse betydelig. Nogen kvartmil nord for oss lå en skonnert tilsynelatende fast i mørjen. En gjetning om at det var den kjente amerikanske ishavsfarer, kaptein Robert Bartletts ekspedisjon som lå der, viste sig senere å holde stikk. I den nærmeste tid hadde vi stadig amerikaneren i sikte, og skulde også få et kortvarig selskap med ham i isen.

Om kvelden kjørte vi inn i polarbaksen og nu først blev det alvor i leken. Omtrent to døgn sammenbitt kamp mellom skib og is fulgte, hvor „Polarbjørn” i timevis ofte lå fastlåst mellom kjevne på Polarstrømmen. De flere meter tykke isflak lå sammenpresset bortover som tennene på en hai, og en så bare såvidt huller av sje mellom dem. Meter for meter slet skuta sig forover. Vekselsvis stod skipper Marø og Vebjørn Landmark oppe i tønne og ledet den tilsynelatende så håpløse kamp. Rett som det var måtte en del av mannskapet ut på isen og med tau og stenger hjelpe til å snu på skuta og vri på isflak.

En fangstskute har imidlertid mange underlige måter å vri sig fram på gjennom gjenstridig is, og begge våre to isloser kjente knepene. Fra den 26 meters høide opp i masten dalte stadig kommandoropene nedover de to rormenn som hadde å slite som galeislaver, og rattet snurret som et rokkehjul under kommandoen. „Høire!” „Venstre!” „Steady!” „Aktever!” „Sakte!” „Hardt venstre!” Og under alt dette vrikket og vred skuta på sig, idet den brukte baugen til brekkstang på isflakene inntil det blev plass nok til å mave sig igjen. Nem åpningen og stange løs på næste flak. Slik kunde det gå med en fart av hundre meter i timen, og imens var det god anledning for de mere

sig overskue selv oppe fra tønne, hvor øiet når sine 12 kvartmil eller ca. 20 km. utover. Det var i virkeligheten hele flytende landskaper. Om Karmøy, som er en av Norges største var kommet drivende nedover ved siden av, vilde den ikke ha kunnet måle sig med den minste av florene. Den største var minst 45 km. lang og var antagelig tilsvarende bred.

Denne usedvanlige issituasjon som allerede hadde blokkert de danske ekspedisjonsskib „Godthåb” og Gustav Holm” i to-tre uker straks sønnenfor oss, har antagelig sin grunn i det langvarige godvær og de ca. 50 dagers uavbrudte nordostlige vinde, som har pakket polarisen sammen langs Øst-Grønlands kyst uten samtidig å dele den op. Myggbukta meldte om uavbrudt sol siden slutten av mai og ingen storm siden mars.

Håpet steg eftersom fjellkonturene av Eirik Raudes land trådte tydeligere frem — inntil med en gang det hele sa stopp. På det avgjørende punkt presset de to florer sig sammen. Det gjaldt bare korte strimler med en smal kanal imellem. Det var som en saks som nårsomhelst kanskje kunde finne på å åpne sig nok til å slippe skuta inn, men i neste øieblikk var betenkt på å klemme „Polarbjørn”, hvis den gjorde et forsøk.

Vi blev liggende en halv dag og passe på saksen for å se om den ikke skulde åpne sig, men forgjeves. Tvertimot fikk vi en uhyggelig prove på hvilke krefter den satt inne med, idet den begynte å skru så det sydet og kokte blandt ismørjen i kanalen og svære isblokker blev reist på ende og presset innover flaket.

I denne ventetid blev det fylt ferskvann fra en av de tallrike smaragdgrønne dammer av smeltevann på flaket. Det blev foretatt ski- og fotturer på den hvite slette som bare var brutt av smeltesdammer og gamle skrugarar, og som mange steder vilde danne ypperlige landingsplasser for flyvemaskiner.

En blendende skarp sol stekte og brunet huden, og det var som den rene påske på fjellet.

Selskapelighet i isen.

En morgen lå „Polarbjørn” for en ny stengende hindring ved dens sydlige ende av det store flak. Gjennom en slik passasje var det sikkert skipper Lillenes på „Veslekari” i et heldig øieblikk forserte miss Boyds ekspedisjon ved hjelp av dynamitt og taljer og „Kari”s gode maskinkraft.

Vi delte skjebne med amerikaneren Bartletts ekspedisjon. Skonnerten var kommet inn i labyrinten vår i løpet av natten, og den slanke yachtliggende New Foundlandsdame „Effie M. Morrissey” lå nu side om side med „Polarbjørn” for isanker ved det store flak. Gleden over selskapet var gjensidig og sikkert ikke minst fra amerikanerens side. Deres ekspedisjon hadde med undtagelse av et par korte besøk ved New Foundland og på Island vært i sjøen siden slutten av mai og i næsten tre uker fartet langs iskanten og bakset i isen uten å komme nogen vei. Den var kommet til det punkt av kjedsomhet, da selv grammofonplatene var opslitt, og før de fleste av oss våknet op til bevissthet om den nye situasjon, stod en nybarbert amerikaner med sitt filmapparat på isen og sveivet av det hele.

Kapteni Bartlett viste sig å være en sjouk av den rette havsalte typen — en glattbarbert angelsaksisk Otto Sverdrup. Han hadde i sin ungdom vært med Peary og har vært skipper for Stefanson på hans store ekspedisjoner. I de senere år har han arrangert ekspedisjoner av forskjellig slags til isen, og han traff under sin forrige ekspedisjon til Øst-Grønland på ganske andre turistmessig behagelige isforhold. Hans ekspedisjon i år var en kombinert forsknings-, film- og jakt ekspedisjon, med en hovedvekt på det siste. Dens annen hovedperson var en amerikansk jakt- og reiseskildrer, m. Arthur D. Norcross.

Skonnerten så ikke nettop ut til å passe inn i polarbaksen, og det var allerede en vakker prestasjon, at den med sin 65 hk.s dieselmotor hadde maktet å trengse så langt frem i isen. Til gjengjeld var den selvsagt innrettet med mange av den amerikanske kulturs praktiske goder som centralopvarmning og dennes motpol, et kjempestort kjøleskap. Men skulde isen forbli like vrien som hittil, vilde disse goder ikke være nok til å klare en mulig overvintring, som den ikke var forberedt på, og som ikke var en helt fjern mulighet.

Det blev avtalt at begge skib sammen skulde søke å bryte isolasjonen, og det var utvekslet gaver i form av tobakk og mr. Bartlett hadde anmeldt en gjensitt om eftermiddagen og bedt om lov til å filme, og selskapeligheten var iferd med å slå ut i fullt flor, da vår skipper plutselig blev urolig og mente det var best å komme utover igjen.

„Han ser ut som han vil sette sammen derute.”

Amerikaneren blev varslet, og utover bar det. Men et øieblikk efter snudde dog mr. Bartlett og drog tilbake til sitt rottehull. Hvad han tenkte om oss de følgende par dager han så oss som en flyvende hollender farte søkende om overalt er ikke godt å si. Men for sin egen del tenkte han vel som så at hadde han strevet med å komme så langt inn i isen i to-tre uker, skulde ingen makt få lokket ham til å gi slipp på den dyrekjøpte erobring.

Det var nettop dette som „Polarbjørn” bestemte sig for, nemlig å bryte helt overtvert og dra tilhavs igjen efter disse forgjeves døgn i labyrinten. Tirsdag den 21. bar det utover, og efter et tildels farefullt arbeide med å bryte igjennem den kompakte

skall laget av dønningen helt ute i iskanten, sattes kursen nordover for nye gjennombruddsforsøk på den 75. breddegrad i høide med Shannon-øya.

Bjarne Høye.

Statsminister Kolstad.

—
Av
Hroar Hovden.
—

Våre politikere har sannelig ikke skaffet oss mange „store stunder” i den siste halve menneskealder. Aller minst når det gjelder utenrikspolitikken. De forskjellige norske regjeringers befatning med Grønlandsspørsmålet f. eks. har — helt siden Gunnar Knudsens dager — vært innhyllet i tåke og bomull av skandinavisk fabrikat. Samrøringsforeningen „Norden” — som visstnok er et utmerket tiltak når den bare sørger for å holde sig innenfor rammen av sine egentlige oppgaver — har i altfor høi grad satt sitt merke på våre uopgjorte mellemværender med broderlandet i syd. Resultatet har vært Mowinckel-Hambro-traktater, papirer som igrunnen ikke har vært tilfredsstillende for andre enn danskene.

Med den nye regjering — ministeriet Kolstad — kom der uten tvil et friskere pust inn i de lumre „nordiske” krokene på Victoria Terrasse.

Man får hakke på regjeringen så mye man vil. Ett står imidlertid fast: Ingen av våre andre regjeringer idets siste ti-år vilde ha kunnet manne sig op til å gjøre hvad ministeriet Kolstad har gjort i Grønlandsspørsmålet! Og det fortjener regjeringen stor takk for. Man sier den gjorde det nødtvungent. La gå med det. Hovedsaken er at den gjorde det.

Statsminister Kolstads tale på Domkirkeodden søndag var intet mindre enn en opplevelse for oss som stod under hans talerstol den dagen. Efter statsminister Staunings krasse og meget ubeherskede uttalelser — det var ikke vanskelig å se hvilken selvovervinnelse det krevet av en stor del av publikum å avholde sig fra å gi sine følelser luft! — kom Kolstads velformede, nøkterne og verdige tale, som dessuten blev fremført med stor kraft og på en helt ypperlig måte, som en utløsning for det som rører sig i enhver nordmanns bryst. Talen var rett og slett et lite mesterstykke. Og begeistringen var stor. Vi hadde følelsen av å ha oplevet nettopp en av disse „store stunder” som setter mot i et folk til nye løft.

Ingen annen norsk politiker — han smykke sig med så mange ch, x og w han bare vil — vilde ha kunnet virke mere overbevisende og ekte enn denne norske bonde, da han søndag talte Norges sak på den urgamle Domkirkeodden ved Hamar! Han følte sig i slekt med den jord han stod på.

Hroar Hovden.

Gunnar Wefring har malt Grønland.

Praktfulle motiver på den jomfruelige kyst.

Gunnar Wefring, fotografert for Tidens Tegn.

Maleren Gunnar Wefring, sønn av Rikshospitalets direktør, er i disse dager kommet hjem fra en Grønlandsekspedisjon. Han har vært med Finn Devolds ekspedisjon med „Heimen” som Devolds gjest. „Heimen” er som man vil huske en av våre berømteste ishavsskuter, og denne gang har den vært på en virkelig pionerferd inn under Grønlandskysten. Den har ikke vært til Eirik Raudes land, men tusen kilometer sønnenfor og på breddegrad med Trondheim. Det var den 23. juli at Gunnar Wefring gikk ombord i Svolve med professor Vogts og Finn Devolds ekspedisjon. De hadde en fin tur over og kom så til den fantastiske Grønlandskysten, en drømmeverden for en maler. Man kom inn til kysten ved Kap Moltke eller ved Timmiarmlut som det heter på grønlandsk, det var en sterk forrevet kyst med veldige tinder og takker. Luften var så klar og ren at det så ut som fjellene var like inn på en, men imellem dem lå det grønnhvite kalvende breer, og ute i sjøen fløt svære majestetiske isfjell.

„Heimen” drog både opover og nedover kysten og landsatte overvintre som skal drive videnskapelege undersøkelser. Man var også inne på det historiske sted hvor Nansen gikk i land nemlig i Umivik i Umakfjorden, og her blev det reist en varde. Man fant også tydelige spor etter Nansenekspedisjonen.

Men det er først og fremst fra malerens synspunkt at Gunnar Wefring taler om Grønland. Det var også

med eiendommelige følelser at han stod og malte det jomfruelige land, hvor ingen hvite tidligere har vært. Danske ekspedisjoner har reist forbi denne kyststrekning, men inne i fjordene har aldri nogen skute tidligere søkt inn. Man fant spor efter eskimoene, men også de er vekkt. Fugl og dyrevilt var nærmest fåtallig, det eneste som det var en overflod av var laks og mygg. Men malerisk var det i stillheten. Det lignet den norske vestkyst i klarere og sterkere farver. Og isfjellene som lå og fløt i vannet var ganske eventyrlige, men også farlige. Et av dem veltet rundt ille ved siden av „Heimen”, smertet rekken av båten så den blev klemt inn.

— Jeg stod i land og så på det, forteller Wefring, og jeg trodde båten og besetningens siste time var kommet.

Av alt dette, kysten, isbergene og båten har Wefring malt bilder, i alt tyve i tallet. Naturligvis knyter det sig sterk interesse til disse Grønlandsbilder, og det vil være morsomt om de kan bli utstillet så snart som mulig.

Professor Skeies bok om Grøn- landssaken.

—
*En velskrevet og fengs-
lende redegjørelse.*
—

„Grønlandssaken. En kort hi-
storisk og juridisk redegjørelse” er
titelen på den særdeles instruktive
og fengslende bok som professor
Skeie nettop har utgitt. Den er, som
han selv sier i forordet, fremkalt
av den systematiske danske agi-
tasjon mot Norge angående tvisten
om Østgrønland. „De danske an-
grep på Norge er som regel anony-
me. Jeg foretrekker å sende min re-
degjørelse under navn.”

Efter en grei historisk oversikt
over Grønlands statsrettslige still-
ing behandler forfatteren den mo-
derne tids kolonisasjon og norsk og
dansk næringsvirksomhet og forsk-
ningsarbeid på Grønland. Han rede-
gjør derefter for de danske suve-
rænitetsbestrebelse og de forhand-
linger som førte til avtalen av 1924
og videre Danmarks nye krav om
suverenitet og den tingenes utvik-
ling som omsider førte til okkupa-
sjonen. Professor Skeie vier spørs-
målets folkerettslige side en utfør-
lig omtale og gir en skarp, men vel-
beføiet karakteristik av den dan-
ske agitasjon mot Norge i den uten-
landske presse. Han setter også fin-
geren på det forhold at Danmarks
forskjellige rettsbrudd mot Norge
under unionen holdes skjult for det
danske folk og ikke med et ord om-
tales i historiebøkerne i de danske
skoler.

„Det er forklarlig at danske læ-
rebokforfattere og undervisnings-
myndigheter blues ved å la ung-
dommen få kjennskap til Danmarks
adferd mot en unionsfelle, som i
århundreder allerede hadde lidt så
store tap under fellesskapet, nasjo-
nalt, økonomisk og territorielt, og
som på sin side alltid hadde gjort
sin plikt og meget mer enn sin plikt
i dette fellesskap. Jeg retter ingen
bebreidelse mot pedagogene. Men
jeg vil tilføie: Når den danske re-
gjering har reist en grunnløs an-
klage mot Norges regjering for en
internasjonal domstol, har de man-
ge danske menn og kvinner som
dog vet bedre — som kjenner den
urett danske statsmenn har tilføiet
Norge — en plikt til å si fra, en
plikt til å gi sitt folk sannferdig
oplysning ...”

Vi skal senere komme tilbake
til professor Skeies interessante
bok, men vil foreløbig anbefale den
til alle som ønsker en grei frem-
stilling av vårt store utenrikspoli-
tiske spørsmål.

Heroldens Annoncebureau A/S

Avdeling for Avisutklipp
Telefoner: 12710, 14040 og 10884

Stortingsplass 7 — Oslo

Bladets navn: **N. H. & SJØFARTSTIDENDE**

9. SEP. 1931

Den danske Grønlands-utstilling i Rom.

„En ærefull og favorabel
beliggenhet“.

Danmark skal delta med en stor grønlandsk avdeling i den internasjonale koloniutstilling som 1. oktober åpnes i Rom. Den sal som er anvist Danmark måler 18×9 m. Den ligger rett overfor Frankrikes sal, og ved siden av Belgien, så en mere ærefull og tillike favorabel plasering, kunde man ikke ønske sig, skriver «Berl. Tid.», og fortsetter:

Det er lykkedes å få en meget anelig utstilling i stand, adskillig større enn man oprinnelig hadde tenkt å ha, det

jo vår Grønlands-utstilling i Paris ganske naturlig har lagt beslag på meget av det beste utstillingsmateriale, som kan fremskaffes.

Først og fremst har man tilveiebragt en stor og smukk malerisamling, omfattende i alt 150 malerier. Hertil kommer en anseelig samling bøker med interessante kart og bilder samt trykk fra det 18. og 19. århundre, alt sammen til illustrering av det danske styre på Grønland op gjennom tidene.

Hvad der nok blir utstillingens største attraksjon er en samling av grønlandske treskulpturer og den temmelig omfattende etnografiske samling med et rikt utvalg av skønne drakter, broderier, våben og fangstredskaper, delvis av hvalrossstann. Husgeråd av enhver art, en smukk kajakk fra Scoresbysund, i sin tid skjenket deroppe til Ejnar Mikkelssens sønn, alt sammen ting av kunstnerisk tilsnitt, hentet dels fra Nationalmuseet, dels fra private samlinger.

Endelig vil utstillingen komme til å omfatte en stor fotografisamling, som er stillet til rådighet av lægerne Krabbe og Alf Bertelsen, og en stor samling av de deiligste edderdunstepper, som vesentlig skal tjene til utsmykning av

Den norske næringsdrift på Øst-Grønland.

Fra nordmennesenes arbeide derborte. Om fangstmulighetene og årsaken til okkupasjonen.

Grønlandsfarerne THOR HALLE og JOHN GIÆVER uttaler sig til Harstad Tidende.

Harstad stod lørdag i Grønlands tegn. «Fridtjof Nansen» løp inn på havnen om morgenen og landsatte en rekke unge mennesker som hver på sitt område har gjort Norge ære på Grønland. Det var Mehren og Høygård og det var endel av fangstfolkene fra Halvard Devolds «Arktisk Næringsdrift A.s.», som har opholdt sig deroppe i 2 vintre for å nyttiggjøre sig vildtet, og studere mulighetene for fremtidig fangst av arktisk vildt.

Harstad Tidende hadde anledning til å treffe et par av deltakerne i Devold-ekspedisjonen, som ved okkupasjonen av Eirik Raudes land har bragt oss selv noget i forgrunnen på kontinentet og i stridsspørsmålet med Danmark om rettighetene i vårt tidligere land — nemlig Thor Halle fra Elverum og forfatteren John Giæver fra Tromsø.

Vi bad dem fortelle litt om forholdene derborte, de aktuelle stridsspørsmål, jakten på vildtet, kolonisasjonsspørsmålet, og annet av interesse, hvad begge beredvillig gjorde. — Vi skal for vår egen del tilføie, at de begge var brunbarket etter opholdet, og representerte norsk ungdom og norsk lynne — som man vil forbinne det ved liv og fangst i polar-egnene. Men «frisch vom Fass» tenkte vi og spurte dem ut så godt vi kunde.

— Hvordan har så arbeidet falt derborte?

— Vi er 10 mann i vår ekspedisjon, med Halvard Devold i spissen. Hovedstasjon Myggbukta. Hver av oss har hatt et terreng av fra 6 til 11½ mil i lengde å vareta. Passet av dette varer fra ca. 15. oktober til 20. april. Fra midten av august til midten av oktober fanger vi levende rev og deretter begynner skindfangsten. Etter slutten av april er der ingen fangst. I dauperioden er vi optatt av å bygge. Det er nemlig et stort byggearbeide vi har gjort deroppe. Vi har bygget ut terrenget, bygget hytter — ca. 30 og 6 hovedstasjoner i løpet av disse 2 år. Hovedmassen allerede det første år.

— Når dro De da ut?

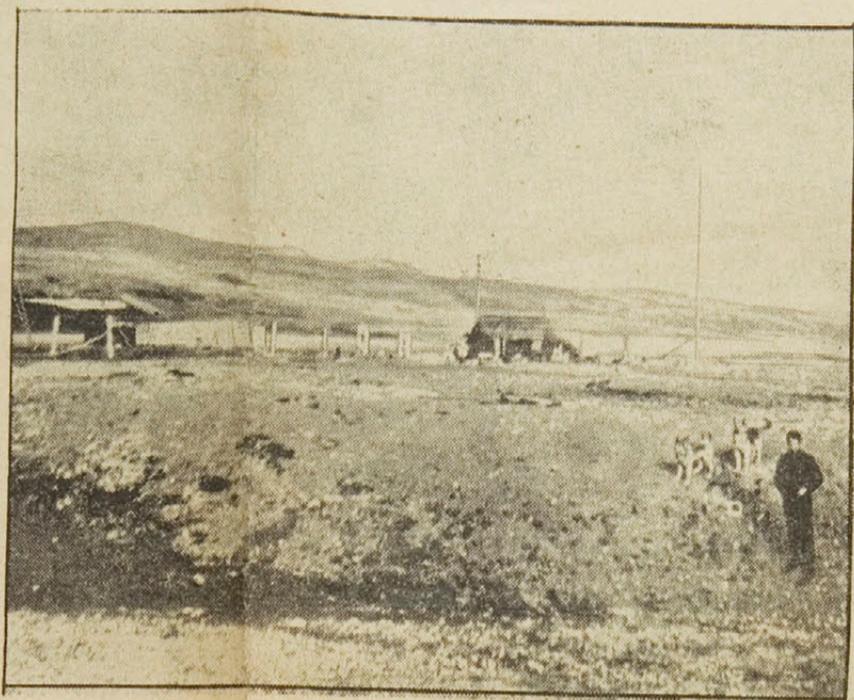
— Det var — ja la os se — den 14. juli 1929 fra Ålesund med «Veslekari»

— Hvor stor er egentlig den del De har arbeidet i — av hele det okkuperte landstykket?

— Antagelig omkring 1/3 av Eirik Raudes land.

— Og fangsten, hvordan har den artet sig?

— Fangsten er i det store og he-

Et billede fra Myggbukta,

Arktisk Næringsdrifts hovedstasjon og brennpunktet for den norske okkupasjon på Øst-Grønland. I forgrunnen sees Halvard Devold med to hunder og i bakgrunnen det norske hus med radiostasjonen.

letatt svært variabel. Det er varen som bestemmer avkastningen. Hvis der blir pen vår, får revetispene frem ungene sine. Et av de beste distrikter er Loch Fyne. På en fangsttur i dette distrikt fikk vi engang 20 rev, mens der i hele det efterfølgende år, sesongen 1928—29, bare blev fanget 10 rev. Terrenget var med andre ord magert, men nu i vårsesongen får der masser av revespor.

— Fangstutbyttet?

— De to åren vi har vært der, har vært relativt mindre heldig. Men med de priser som var ved avreisen fra Norge i 1929 vilde ekspedisjonen ha gjort det meget godt. Det er ikke regningssvarende å ta med sig levende dyr til Norge, hvorfor vi har latt alle levende tilbake i Myggbukta og har dem til farmning derborte. Vi hadde ca. 70 levende rev da vi reiste.

— Hvilke arter?

— Det er blå- og hvitrev.

— Og parringen i fangenskap?

— Begge årene efter at de var innfanget har de parret sig, og efterhvert går dette helt glatt. Forholdene i Myggbukta for farmning er meget gunstig. Gjennomsnittstemperaturen er mellom minus 10 og 15 grader. Sommeren er meget kort, bare ca. 2 måneder. Men vi kan da i denne ha varme dage og har notert op til 30 grader i solen, og iallfall vel 17 siste sommer i skyggen. Myggbukta ligger så omtrent på høide med Bjørnøya.

— Og hvordan anser De rasen?

— Vi har tatt ut prakt eksempellrene og rendyrket raser efterhvert. De øvrige avliver vi for å få de beste ut av farmningen. Og vi avliver selvfølgelig først når dyrene er fullt pelset. Grønlandsreven anser vi forøvrig for å være av høyeste klasse pels. Idet heletatt er revebestanden lønsom for drift, og den vil alltid kunne beskjefte endel.

— Men fanger dere ikke annet enn rev?

— Jo bjørn, men der er ikke noget større av bjørn der vi er. Der

de over havet. For å fange kalvene må man skyte hele flokken. Den dagen vi fanget de to kalvene skjøt vi fire dyr, hvorefter kalvene blev stående — de var ikke større enn en voksen sau — vi slo rep omkring halsen på dem og leide dem hjem til hytten. De blev straks ganske tamme, ja den ene var så tam at den gikk helt fritt og beitet. Men den kom alltid tilbake til hytten.

— Er moskusfangsten farlig?

— Helt ufarlig er den ikke. Moskusoksen er uberegnelig. Det hender iblandt at den ikke tar hensyn til hundene, som vi i almindelighet benytter til å omringe flokken med, men stikker bent mot jegeren. Vi har ikke hatt noget uhell med moskusoksen, men det har hendt at vi har vært i fare. Det var f. eks. en gang to av oss som var på jakt med en hund og påtraff en sprek 4 års okse. Den var av verste sorten. Den blev holdt av hunden til å begynne med, men satte så rett på jegeren. Geværet klikket, da dyret var på 10 meters avstand.

— Og hvad så?

— Like før dyret nådde jegeren kastet han sig ned, som er det eneste man har å gjøre, og da skar oksen ut. Men så i neste fadegrep lå den der.

— Hvad slags geværer bruker dere?

— Vi bruker mausere. De er bedre egnet til kulden og betydelig lettere enn Krag.

— Hvadslags vildt er der ialmindelighet derborte?

— Rype, hare, moskus og rev. Og så slenger der naturligvis noget ulv iblandt. Og den ulven er omtrent av størrelse som de sibirske, noget større enn den som ferdes i våre trakter.

— Tar ulven moskus?

— Ja det er bevisst at ulven tar moskus. Fangstfolket som dreper ulven bidrar til å vareta moskusdyrbestandens beståen. Det har vist sig at det er fangstfolket arbeider på, skyr ulven. Særlig var Ola Kjelbotten meget pla-

sjøn, med Halvard Devold i spissen. Hovedstasjon Myggbukta. Hver av oss har hatt et terreng av fra 6 til 11½ mil i lengde å vareta. Passet av dette varer fra ca. 15. oktober til 20. april. Fra midten av august til midten av oktober fanger vi levende rev og deretter begynner skindfangsten. Etter slutten av april er der ingen fangst. I dauperioden er vi optatt av å bygge. Det er nemlig et stort byggearbeide vi har gjort deroppe. Vi har bygget ut terrenget, bygget hytter— ca. 30 og 6 hovedstasjoner i løpet av disse 2 år. Hovedmassen allerede det første år.

— Når dro De da ut?

— Det var — ja la os se — den 14. juli 1929 fra Ålesund med «Veslekari»

— Hvor stor er egentlig den del De har arbeidet i — av hele det okkuperte landstykket?

— Antagelig omkring 1/3 av Eirik Raude's land.

— Og fangsten, hvordan har den artet sig?

— Fangsten er i det store og he-

— Begge arene eller at de var innfanget har de parret sig, og efterhvert går dette helt glatt. Forholdene i Myggbukta for farnning er meget gunstig. Gjennemsnittstemperaturen er mellom minus 10 og 15 grader. Sommeisen er meget kort, bare ca. 2 måneder. Men vi kan da i denne ha varme dage og har notert optil 30 grader i solen, og iallfall vel 17 siste sommer i skyggen. Myggbukta ligger så omtrent på høide med Bjørnøya.

— Og hvordan anser De rasen?

— Vi har tatt ut prakt eksemparene og rendyrket raser efterhvert. De øvrige avliver vi for å få de beste ut av farnningen. Og vi avliver selvfølgelig først når dyrene er fullt pelset. Grønlandsreven anser vi forøvrig for å være av høyeste klasse pels. Idet heletatt er revebestanden lønsom for drift, og den vil alltid kunne beskjeflige endel.

— Men fanger dere ikke annet enn rev da?

— Jo bjørn, men der er ikke noget større av bjørn der vi er. Der reker nogen. Men på sine steder på kysten kan der være adskillig av bjørn. Vi la oss imidlertid ikke efter den for det er som bekjent dårlig pris på den.

— Og moskusdyr?

— Vi skjøt endel til mat, ellers ikke noget. Vi har 2 kalver ombord på «Polarbjørn» som går til Ålesund. De er forøvrig vanskelig å fange, og vi har heller ikke lagt oss efter fangst av kalv.

— Bestanden av moskus?

— Den er antagelig større enn man har ant. Det var ikke en dag uten at vi så dyr, og overalt, fra strandlinjen optil 1000 meters høi-

— på jegeren. Geværet klikket, da dyret var på 10 meters avstand.

— Og hvad så?

— Like før dyret nådde jegeren kastet han sig ned, som er det eneste man har å gjøre, og da skar oksen ut. Men så i neste øyeblikk grep lå den der.

— Hvad slags geværer bruker dere?

— Vi bruker mauser. De er bedre egnet til kulden og betydelig lettere enn Krag.

— Hvaslags vildt er der ialmindelighet derborte?

— Rype, hare, moskus og rev. Og så slenger der naturligvis noget ulv iblandt. Og den ulven er omtrent av størrelse som de sibiriske, noget større enn den som ferdes i våre trakter.

— Tar ulven moskus?

— Ja det er bevisst at ulven tar moskus. Fangstfolket som dreper ulven bidrar til å vareta moskusdyrbestandens beståen. Det har vist sig at det terreng som fangstfolket arbeider på, skyr ulven. Særlig var Ola Kjellbotten meget plaget av ulv en tid. Ulven åt op reven i fellene og ødela disse.

— Og hermelin?

— Der var meget av hermelin. Da vi reiste derfra i år, var der i grunnen meget av allslags vildt. Ikke minst av ryper. Man kommer rett inn på den. Den er av størrelse omtrent som islandsrypen.

— Og fangstresultatet?

— Det er tilfredsstillende.

— Hvor langt er det fra strandlinjen av Grønland op til isbreen — innlandsisen?

— Vanskelig å si. De andre trakter av landet som når mot innlandsisen er ikke utforsket, så da

— Gjorde ikke hjemlengselen sig gjeldende?

— Nei, i almindelighet ikke. Alle mann har trivdes utmerket. Der er heller ikke forekommet sykdommer i blandt oss. Vi har ikke hatt lægekundig mann med. Klimaet er absolutt sundt og luften helt basillfri.

— Så var det okkupasjonen da. Ideen til den?

— Det var en naturlig utløsning av hvad vi hørte i radioen i løpet av våren og meldingen om den nye danske ekspedisjon — treårsplanen. Denne vilde vært en direkte hindring for fangsten vår. Arbeidet derborte har nemlig lært oss å holde oss mest mulig i kontakt med livets realiteter. Når vi f. eks. går ut på våre fangstfurer — for nærmere å gjøre disse spørsmål begripelig — forbereder vi oss best mulig for ikke å møte unødige skuffelser eller nederlag. Man lærer av livet, og har man engang vært nonchalant er man det ikke oftere. Derfor blev okkupasjonen en naturlig følge av ikke bare om vi så må si — fangstmessige innlevede livssyn, men den var trangen til å sikre oss mot overraskelser, og nettopp her hvor det spiller inn i vårt daglige yrke.

— Var det mange dansker som opererte derborte?

— Det var det danske selskap «Nanok» med 10 mann som arbeidet innen Eirik Raudes land. De arbeidet der hvor der har vært norsk fangstvirksomhet i årrekker. På Claveringsøya har der vært norske fangsthytter like siden 1909. Og siden er der blitt mange flere.

— Har landet betydning for andre enn fangstfolket?

— Landet vil nu som tidligere få stor betydning for selfangerflåten som fangster i Vesterisen — driver kompletteringsfangst. — Denne har pågått siden 1890 omtrent.

— Eirik Raudes land og sektorprinsippet?

— Hvis Russland får knesatt sektorprinsippet vil formentlig Eirik Raudes land få ytterligere interesse for norske ishavsfolk.

— Kjente dere noget til derborte at Grønlandsspørsmålet var oppe?

— Ja, vi var som nevnt før, fullt opmerksom på at Grønlandsspørsmålet var diskutert i Norge. Vårt radioanlegg i Myggbukta er nemlig utmerket. Vi har ingen vanskelighet med å holde oss underrettet. Men den egentlige — og man kan gjerne si — absolute årsak til okkupasjonen — var frykten for hvad den danske treårsplan vilde ha å si for den norske fangst — for våre fangstinteresser på Øst-Grønland.

— Kommer dere til å fortsette derborte?

— Det har vi ikke bestemt oss til ennu. For det første er skinnprisene falt betydelig, og for det annet har den siste danske ekspedisjon bygget stasjoner og henlagt sin foreløbige — videnskabelige — virksomhet på norsk fangstterritorium, og tildels så nær norsk stasjon, at de absolutt vil virke hemmende på fangstvirksomheten. Som et eksempel kan vi nevnte, at der ved den norske hytte på Strindbergs land i sommer blev opført en stor dansk stasjon knapt hundrede meter fra den tidligere norske fangsthytte. Det samme er til-

fellet på Ellas øy og på Kapp Mary på Claveringsøya.

— Hvordan vil De begrunne en sådan påstand?

— Den danske ekspedisjon er ganske tallrik, og omenn den foreløbig i et hvertfall skal drive videnskapelige arbeider, så har den dog en tallrik hundebestand. Til så mange mennesker og hunder vil der nødvendigvis gå en masse kjøtt. Vi må derfor gå ut fra, at danskene kommer til å skyte ned ikke så lite moskus. Denne proviantering må komme til å fordele sig på enkelte spredte slakteplasser. Nu sier vår erfaring, at reven og tildels bjørnen i løpet av vinteren søker hen til slike slakteplasser. Det sier sig da selv, at dette i stor utstrek. vil forringe fangstmulighetene i de distrikter hvor danskene har slått sig ned. Vi kan jo vanskelig vite hvor de slakter dyrene, og om vi viste det, kunde vi vel vanskelig med utbytte plassere våre redskaper der. Imidlertid må det være soleklart, at som reven søker hen til danskenes slakteplasser, blir våre øvrige tilliggende terreng i samme grad redusert. — Med hensyn til beskatningen av moskusbestanden så har vi utmerket erfaring i dette spørsmål. Vi hadde en dansk stasjon som vår nærmeste nabo det første år, og med vår erfaring fra denne, beskattet den moskusbestanden i samme grad som oss selv.

— Hvilket inntrykk har dere av danskene som fangstfolk?

— De er allesammen meget hyggelige, men opriktig talt, er det den samme forskjell på en dansk og en norsk vinter som på en dansk og en norsk fangstmann. —

— Er der mange norske igjen derborte?

— 5 for Artisk Næringsdrift og 4 fra Sunnmørsekspedisjonen.

— Og fremtiden?

— Med hensyn til vårt selskap i fremtiden er alle betingelser tilstede for gode resultater såvidt vi forstår — forutsatt at der ikke skjer nogen innblanding fra fremmed side.

— Har dere så noget å tilføie til slutt?

— Vi vil gjerne fremholde at vår

reise med «Fridtjof Nansen» har vært en hyggelig avslutning på vår 2 års lange overvintring på Grønland. Der er fra kommandørkaptein Bloms og forøvrig fra hele besetningens side blitt vist oss all mulig elskverdighet og imøtekommenhet.

På overreisen hadde vi storm, men ved hjelp av de ypperlige peilingsapparater — ikke minst det i den senere tid så meget beskrevne ekkolodd — kom vi greit inn via Skomvær til Harstad — uten los.

eks. Mehren og Høygård drog avsted opdaget de store landstreknin-
ger innenfor Strindbergs land, som tidligere ikke var kjent. Der var både dyr og fugleliv. Landet strekker sig idet heletatt meget lengere innover enn man før trodde — før man når breen.

— Var der andre derborte på Eirik Raudes land?

— Ja, der lå 4 mann sør for oss, og 2 mann nord for oss, av Sunnmørsekspedisjonen.

— Utførte dere noget arbeide for staten?

— Ja, på stasjonen i Myggbukta gjorde vi meteorologiske observasjoner hver dag der var folk tilstede på stasjonen. Resultatet blev sendt trådløst over Jan Mayen.

— Hvad slags belysning hadde dere, olje eller tran?

— Takk, elektrisk.

— Men hvorfra kraften?

— Vi har en motor som driver vårt elektriske anlegg, men dette gjelder altså bare Myggbukta. På hyttene bruker vi petroleum.

— Hvad fordrev dere tiden med utenom fangsten?

— Pass av revene. Småjakt, skinnberedning, husflid på forkjellig måte. Mis Boyd besøkte oss en dag og var meget begeistret over hvad hun så. En av damene i hennes ekspedisjon uttalte til oss, at det var ikke mere generende varme i Kalefornien enn heroppe i Moskusoksefjorden, og da hun en dag var ute og plukket blomster, sovnet hun av i varmen oppe i dalen, så vi måtte op og vekke henne.

— Vegetasjonen?

— Der er kun lave vekster, dvergbjørk og polarvidje. Men der er uhyre beitestrekninger for alt mulig slags vildt, fra stranden op til 1000 meters høide.

— Var det lenge mellem hver gang dere så hinannen?

— Ja, eksempelvis kan nevnes, at fangstfolket på to stasjoner ikke hadde sett hverandre på over ett år, idet de sa farvel til hverandre ifjorsommer og traf hverandre igjen like før vi forlot Grønland.

Heroldens Annoncebureau A/S

Avdeling for Avisutklipp
Telefoner: 12710, 14040 og 10884

Stortingsplass 7 — Oslo

Bladets navn:

5/8.31
Hvaløyaland
Harsbø.

Der bør opnevnes en sakkyndig fra det praktiske næringsliv. Hvorfor ikke bruke Jon Giæver?

Som man av gårdagens telegrammer vil se, blev der i statsråd igår opnevnt 7 sakkyndige i anledning Grønlandsprocessen. De er samtlige representanter for åndslivet, jurister, professorer og en videnskapsmann. Der er ingen representant for det praktiske næringsliv på Øst-Grønland. Vi er av den opfatning, at det vil være av stor betydning for Norges sak, om en sådan representant kunde bli opnevnt. Der er full anledning til det, da Utenriksdepartementet har fått bemyndigelse til å opnevne flere sakkyndige, hvis der

skulde være behov for det, og det tviler vi ikke på at det er.

Vi mangler ikke folk som kan gjøre tjeneste blandt de sakkyndige som representant for det praktiske næringsliv; men det er særlig en mann vi vil gjøre opmerksom på, nemlig forfatteren og fangstmannen Jon Giæver. Han har i 2 år overvintret som fangstmann og er dertil en høit dannet og kultivert mann. Vi kunde ikke finne noen bedre mann enn ham. Derfor: La Jon Giæver bli opnevnt som vår representant for det praktiske næringsliv på Øst-Grønland.

Herøldens Annoncebureau A/S

Avdeling for Avisutklipp
Telefoner: 12710, 14040 og 10884

Stortingsplass 7 — Oslo

Bladets navn:

NIDAROS

8. SEP. 1931

Grønlands-skute på Trondheims havn.

Professor Th. Vogts ekspedisjon hjemme

Igåraftes kom ishavsskuten «Heimen» av Tromsø til Trondheim direkte fra Grønland med professor Th. Vogts ekspedisjon ombord.

En av Nidaros medarbeidere hadde efter ankomsten en samtale med professoren, som fortalte at «Heimen» gikk fra Svolvær 23. juli til Øst-Grønland med to ekspedisjoner. Den ene bestod av 6 overvintre under ledelse av Finn Devold. Den annen var utsendt av Norges Svalbard- og ishavsundersøkelser med professor Vogt som geolog og leder, marinelojtnant Lundbom som kartograf og stud. real. Bjørlykke som botaniker.

«Heimen» kom uten større vanskeligheter gjennom isen til landstrekningen mellom Angmagsalik og den sydlige del av Øst-Grønland. Det er den første skute som noensinne har vært ved land på denne kyst, som er

berytet for sine isvanskeligheter, og ingen hvite har i det hele tatt vært der siden Nansen og hans kamerater i 1888. Devolds ekspedisjon, der som nevnt skal overvintre og bl. a. regelmessig sende værmeldinger hjem, har i sommer satt op tre hovedstasjoner og en rekke bistasjoner.

Vår ekspedisjon, som stort sett arbeidet i de samme strøk som Devold, drev kartografiske, botaniske og geologiske undersøkelser, forteller professor Vogt videre. Og vi er fornøiet med resultatet, når det tas i betraktning at det var bare en måneds tid vi var ved land. Således fant vi adskillig nytt som ikke står på de gamle karter, bl. a. en rekke fjorder. De geologiske og botaniske undersøkelser bød likeledes på meget av interesse.

Med «Heimen» fulgte både på nordturen og hjemover også maleren Gunnar Wefring.

Staunings tale.

Dersom statsminister Stauning mente å slå et slag for bedre forståelse mellom Norge og Danmark med sin tale på Hamar var han ikke meget heldig. Han skjendte voldsomt på nordmennene for en uttalelse i en norsk avis, som han ikke engang nevnte navnet på. Uttalelsen var av den art, at vedkommende avis ikke vil bli tatt notis av her i landet. At danskene kalles «den nordiske jødekremmernasjon» betrakter vi som en gateguttprestasjon, hverken mer eller mindre. Det gjør et dårlig inntrykk at den danske statsminister citerer det som om det skulde være betegnende for norsk omtale av danskene. At det ikke er det, må hr. Stauning selv være oppmerksom på, dersom han overhodet er oppmerksom på noe med hensyn til Norge. Sikkert er han også oppmerksom på at det har forekommet minst like så uheldige uttalelser om nordmennene i danske aviser.

De selvtillfredse ord om Danmarks imøtekommenhet med hensyn til formen for et rettslig oppgjør mellom Norge og Danmark var heller ikke særlig vel anbragt. Hr. Stauning behøvde ikke på dette punkt å opkaste sig til dommer i egen sak, aller minst ved en anledning da han som gjest i Norge kunde gjøre regning med å få tale om den ting alene.

Noen hver i Norge vil være enig i at det nordiske samarbeid ikke bør spoles, det er av både materiell og åndelig betydning, som hr. Stauning bemerket, og skulde det bli brutt vilde man før eller siden måtte ta det opp igjen. Men begge land kan si at kan den annen part undvære samarbeidet, så kan vi det også, slik som hr. Stauning talte. Det er bare så, at i den tone kan samarbeidet ikke lenge oprettholdes med noen fordel.

En viktig innrømmelse gjorde hr. Stauning. Han innrømmet at danskene ikke har økonomiske interesser på Øst-Grønland. Uttalelsen gir en eiendommelig bakgrunn for de store ord om den danske imøtekommenhet.

Striden mellom Norge og Danmark gjelder jo Øst-Grønland. Det er innrømmet av hr. Stauning at danskene ikke har økonomiske interesser der. At de heller ikke har historiske eller rettslige krav på denne del av det veldige land burde han da ha innsett med det samme. For de historiske krav til denne del av Grønland må springe ut av økonomiske interesser, oppstått i nyere tid. Noen gammel historie knytter sig jo ikke til området. Med de rettslige krav skulde en tro det måtte være på samme måten.

Men la domstolen i Haag avgjøre disse ting. Det samarbeid mellom de nordiske land, som de alle tre kan ha interesse av, vil dreie sig om andre ting. Det kan ikke fremmes, men skades ved slik tale som hr. Staunings.

To år i Eirik Raudes land

John Giæver kommer i år med en ny bok fra fangstlivet på Østgrønland.

Den siste moskusokse som nær hadde blitt den siste for jegerne

Hoelsbu i Moskusoksefjorden.
En av de nye norske stasjoner.

Blandt fjorårets bøker var det særlig en som gledet naturvenner, jegere, og alle som liker friluftslivet, og det var John Giævers bok fra Østgrønland, «Fangsthyttene». Den var frisk og spennende, og med en rekke glimrende skildringer av polardyrenes liv.

For næsten tre år siden brøt Giæver tvært av med journalistikken, forlot redaksjonskontoret og reiste som fangstmann til Grønland. Han var da en blek og forknytt ung mann. I år kom han hjem med «Polarbjørn», og var igår på gjennemreise her i byen. Brunet av vind og vær, markert og senesterk og med den friske sunnhet strålende ut fra hele personen, dukker han op. De to år i Eirik Raudes land ser ut til å ha gjort ham godt.

— Jeg har hele tiden likt mig godt på Østgrønland, sier han, og fangsten har vært tilfredsstillende, skjont prisene det siste år har fått svært på pelsverk.

Mørketiden gjorde oss intet, skjont det første vinteren blev litt ensomt for mig. I hele tre måneder var jeg uten forbindelse med andre mennesker; for det falt sig slik at jeg omgikk med min nærmeste jaktkamerat, i hans fangstrute, og tre måneder i ensomhet blir da litt «trasig». Men jeg hadde mine hunder til selskap, og nok å gjøre forøvrig, så det gikk bra.

Sykdom vet vi ikke av. Vi var 16 mann der borte, og ikke en eneste av oss har vært syk en eneste dag. Og da vi til stadighet hadde nok å gjøre og var meget ute på ekspedisjoner, så trettet vi ikke ut hinanden med snakk heller. Enkelte små rivninger var selvfølgelig ikke til å undgå, men de betydde intet, og i det hele var det et enestående godt kameratskap over hele linjen.

— Er jakten farlig?

— I almindelighet går fangsten ganske ordinært, men det er nok

slik at en nårsomhelst må være forberedt på litt av hvert. Det siste år lå jeg nok så langt inne i landet, og der var det lite isbjørn, for den trekker langs kysten; men første året fikk jeg stifte bekjentskap med den. En gang fikk jeg tre på en dag. Det kan nok krible litt i kroppen første gang en enslig mann møter den karen.

Forøvrig har der nok vært kritiske situasjoner for oss alle mange ganger, men det er ikke noe å snakke om. Moskusoksen er ikke så ufarlig alltid, og den siste jeg skjøt like før hjemreisen hadde nær blitt den aller siste i bokstavelig forstand både for Jonsen og mig. Dyret satte rett på, og flukt i det tilfelle er håpløst, og å skyte på en moskus som angriper er som å skyte på en fjellvegg, kulen preller av på panseret på pannen. I siste sekund fikk jeg anbrakt en kule i nakken, men da var det også bare etpar meter igjen mellom Jonsen og den visse død.

Dyrelivet er meget rikt på Østgrønland, og fuglene f.eks. er så lite sky at vi til og med måtte flytte storlomen av redet hvis vi vilde ha eggene.

— Hadde dere føling med danskene?

— Ja, det siste år var danskene mine nærmeste naboer. De kunde være ganske hyggelige, men fangsten deres er likegodt som ingenting. De passer ikke for livet der, og det ser ut til at de heller ikke kan lære det. Hele fangsten deres er den rene karikatur, men moskusokser skjøt de. Det er jo slik at fangstfolkene skyter hvad de trenger av kjøtt til sig og hundene, men heller ikke mer.

Og så hadde vi besøk av Brun og van Houen. De blev hjulpet gjennom hele vårt fangstområde, fikk proviant og utstyr av alle slags, endog den eneste sleden som fantes på en stasjon blev overlatt dem. De optrådte som kamerater og blev av alle behandlet som kamerater som vi gav det beste vi hadde. Men de var dårlige til å ta sig frem, og brukte flere dager til strekninger som vi gjorde på en. Når de efter fremkomsten til Scoresbysund meldte at de hadde blitt dårlig hjulpet og fått falske karter av oss da trodde vi knapt våre egne ører. Jeg vil ikke si hvad jeg mener om en slik oppreden.

— Og okkupasjonen?

Storlom på redet.

.. Ja, det var for oss alle den store sak, og for å ta bort alle misforståelser vil jeg presisere, at for oss som levet der borte syntes okkupasjonen å være den eneste og siste utvei til å redde våre interesser. Danskene har blitt svært påtrengende. De kommer og setter op hytter vegg i vegg med våre fangsthytter, og på alle andre måter søker de å komme inn og ødelegge for oss. Da vi gjennom radioen fikk meldinger om påtenkt dansk politimyndighet, da var vi alle enig om at vi måtte forsøke den siste utvei til å berge våre interesser. Og jeg skal si vi blev glad for at regjeringen stadfestet okkupasjonen.

Nu vil visstnok danskene forsøke å fordrive oss med eskimoer. Selv greier de det ikke.

— Det er vel stor dag når den første skute kommer hjemmefra?

— Ja, vi blir jo tilslutt som en verden for sig, og uvant med omgangen av mennesker. Og det var saktens jubel da «Veslekari» kom. Men da vi fikk se at det var kvinner ombord, da blev vi bokstavelig genert som guttunger. Det var så uvant for oss at vi i første øieblikk hadde mest lyst til å gjemme oss bort. Men det var jo veldig hyggelige mennesker, og vi var alle sammen strålende over besøket.

— Og hjemkomsten?

— Den var overveldende for oss de første dager med en mengde nye og sterke inntrykk, men det gikk snart over. Og nu — ja, like ut sagt, det er ikke fritt for at vi lengter tilbake. Når vi møter skattedesler og slikt, da får iallfall jeg en ubendig lyst efter Eirik Raudes land. Det er et herlig land.

Giæver har netop innlevert til Gyldendal N. F. en ny bok fra fangstlivet på Østgrønland, og han var nu på vei sydover for å ordne ett og annet med utsendelsen av boken. Det blir sikkert en bok som blir efterspurrt.

Heroldens Annoncebureau A/S

Avdeling for Avisutklipp
Telefoner: 12710, 14040 og 10884

Stortingsplass 7 — Oslo

Bladets navn:

STAVANGER AFTENBLAD

4. SEP. 1931

Brev fra Eirik Raudes Land.

Mehren og Høigård... ajungelak!

De to skiløperes mottagelse og dramatiske innsjutt på Øst-Grønland.

Av Bjarne Høye.

For ikke mer enn to tre måneder siden reiste de to sportsmenn og polarforskerne, Martin Mehren og dr. Arne Høigård, hjemmefra på en 1000 km.s ski- og slederferd over Grønlands innlandsis fra vestkyst til østkyst — en rute dobbelt så lang som Nansens berømte — og nu er de åter hjemme, en smule mer solbrente og lykkelige, men ellers akkurat de samme. Det hele har gått som fot i huse, og én fristes til å tro at de formelig har vært forfulgt av hellet. Hvorledes kan det ellers forklares at de allerede kommer tilbake fra en sportsprestasjon som de fleste mennesker mente at de måtte brenne nakken på uten særskilt hjelp av ham som er dærsers formynder?

Selv legger de ikke skjul på sitt hell, men uten å være det minste ubeskjeden finner de ingen grunn til å understreke dette. De tvertimot karakteriserer turen som nærmest en generalprøve på hvad moderne polarteknikk av idag kan prestere, og som et bevis på denne teknikkens forholdsvis høie grad av fullkommenhet.

— Alt har vært utprøvd av andre polarførere på forhånd, sier de, og vi har bare hatt å ta det hele i bruk. Når det omhyggelig blir gjort, og planene blir omhyggelig utarbeidet på forhånd på grunnlag av hittil kjente størrelser, skal det bare uhell til for at én ikke selv over Grønlandsisen skal kunne reise komfortabelt og godt. Vi for vår part har ikke savnet noen ønskelige behageligheter underveis, undtagen kanskje under de siste dagers innsjutt, da vi kastet fra oss mest mulig for å forse-

re fremmarsjen nedover breen. Men selv dette var forutsatt og forhåndsberegnet, så vi hadde på det rene hver eneste ting vi kunde kaste uten større risiko. Idet hele gikk alt så programmessig at én nesten bare behøver å lese omigjen de forut offentliggjorte planer for å ha en nøyaktig beretning om selve reisen. Den 19. august skulde vi således være fremme til den norske fangsthytta ved Walterhausensbreen med en løpedag til å komme tidsnok til Hoels ekspedisjon. Vi kom i virkeligheten frem om eftermiddagen den 18. august.

Så enkelt er vel ikke det hele at det utelukkende kan forklares som resultatet av en videnskapelig metode. Ved siden av kommer den rent personlige innsats, de sportslige egenskaper, samarbeidet og gå-på-humøret som slo ned vanskelighetene og møtte farene med spøk og munter jargon. Men ellers er denne påvisning av sammenhengen mellom program og utførelse i virkeligheten den største kompliment som kan ytes de to seierherrer over innlandsisen og stiller deres glimrende utførte dåd i klasse med våre tidligere store polarforskeres. Hell og uhell spiller alltid sin rolle ved polarekspedisjoner, men den heldigste må først ha gjort sig fortjent til sitt hell gjennom forutsetning, plan og organisasjon.

Hvad der enn kan sies og skrives om Mehren og Høigårds sportsprestasjon i forhold til andre lignende, make til innsjutt har ingen andre polarførere oplevd. Den skule komme til slutt, men må fortelles

først sammen med den velkomst de blev til del.

Da «Polarbjørn» ved middagstid den 18. august ankrer op ved den lille norske fangsthytta på Strindberglandet for bl. a. å nedlegge depot i hytta og en robåt til Mehren og Høigård, var det ingen som ventet skiløperne før tidligst om en uke på grunn av deres forsinkede start fra Vestkysten. På kartet ser Strindberglandet ut som en smal landtunge som stikker frem mellom Geologfjorden på den ene side og Nordfjorden med dens fortsattelse Walterhausensbreen på den annen. Et fjellparti langs breen hindrer denne fra å oversvomme et dalføre, Stordalen, med sin 12 km. brede flod av is. Gjennom Stordalen løper en av Øst-Grønlands lakserikeste elver, og både konservator Løining og stuert Egeseth hadde et godt øie til denne elv — den førstnevnte av hensyn til sine fortsatte studier over lakseforekomstene på Grønland og den sistnevnte av hensyn til ferskvannforsyningen. Det er forøvrig i Stordalen de meget omtalte oljefund skal være gjort.

«Polarbjørn» hadde enu en grunn til å stanse nettop her, for vi var radiotelegrafisk bedt om å yte lægehjelp til en danske. I en ukens tid hadde de fire medlemmer av Lauges Kochs ekspedisjon, premierlojtnant Johansen, den tyske geolog dr. Teichert, Holm Hansen med verkfingere og grønlander Johan med sine 12 hunder vært i arbeid med opførelsen av den planlagte danske understasjon på nedet etpar hundre meter fra det norske hus. Da

vi kom, stod danskens hus praktisk talt ferdig. Hele huset var bare loftstasjen av et almindelig hus med takgesimsene stående på bakken, døren i den ene gavl og rikelig med vinduer i den annen. Det så ut som et slott i sammenhengning med den tjæreappkledde norske bistasjon, som jo heller ikke var annet enn et av de vanlige overnatningshus for fangstfolk under deres reiser og akkurat stor nok til å rumme en kokeovn og en sovebriks for en mann.

Omgangen mellom dansker og nordmenn var preget av grønlandsk kjølighet i alt det offisielle og den aller største hjertelighet og forekommenhet i det private. Det danske splittlagg var helst, og snart vaiet også vårt trefarvede fra en nyreist flaggstang ved den norske fangsthytta over det omstridte landområde, som forøvrig en svensk ekspedisjon for vel 30 år siden har gitt navnet Strindberg efter Andrés reiseferle på den skjebnesvangre ørneflukt. Det skandinaviske samarbeid var snart tross alle politiske tvistepunkter igang. Dansken fikk sin verkfing skåret og stelt ombord på «Polarbjørn» av lægen, og følte sig meget lettet da operasjonen var vel overstått. Imens viste de øvrige dansker oss nordmenn rundt i sitt nye hus, og vi fikk hilse på grønlander Johan, liten av vekst, men velbygd med eskimoens typiske brune ansiktsfarve og ravnsorte hår, sky overfor fremmede men godslig og smilende av vesen. Han hadde sin hjemstavn i Umanakdistriktet på vestkysten og pussig nok fra de samme egne som de to norske skiløperne noen timer senere kunde bringe en direkte hilsen fra ad den bene men usedvanlige vei tvers over innlandsisen.

«Polarbjørn» gikk efter middag en tur beregnet til et halvt døgn varighet inn Moskusoksefjorden til hovedstasjonen Hoelsbu for å hente fangstfolkene Giæver og Johnsen foruten otte par levende polarharer og deres to moskuskalver ved navn «Lensmann» og «Lita». Mens undertegnede hadde valgt å bli med skuta og spise røkelaks på Hoelsbu og arbeide som en sjauer hele natten til klokken seks på morgenkvisten, hadde kollega Dagbladet valgt den bedre del å være med et landgangsparti og fiske laks.

Under arbeidet med garnene fikk laksefiskerne plutselig se to skjeggete, fillete menn komme gående bortover fra breen. Og magister Jakhelln ropte:

— Det er Mehren og Høigård! Og han sprang gjennom elven for å løpe dem imøte.

Det hele kom så plutselig og virket så utrolig at det ikke kunde være sant, og en av danskene som var blitt med til fangstplassen sa det måtte være to fangstfolk.

— Da kom jeg også i tvil, forteller Jakhelln, og bremsset på farten, men bare for en stund, for så kjente jeg igjen Høigårds karakteristiske gang og var sikker. Og begge fikk et hjertelig velkommen.

Lite hadde vi sovet de siste døgn under arbeidet med å forsere fremmarsjen nedover breen, forteller Høigård, og jeg trodde at nu var det overstått, og det var bare å legge sig ned og la hvilen falle på sig. Men jeg blev hurtig bragt ut av denne lykkelige villfarelse da en ung mann kommer bort og presenterer sig: Kielland, journalist, Dagbladet. Her kom vi over innlandsisen med en solgt og betalt kontrakt med Aftenposten i lommen for ved reizens mål bare å møte en journalist ferdig til å snappe nyheten ut av fingrene på oss til fordel for en konkurrent. Det måtte ikke skje, og de første par døgn av det journalistiske kapplop blev de verste på hele turen.

Dagbladet gikk imens og gned sig i hendene over sitt ufattelige hell og så i ønden «Polarbjørn» kommer erer programmet om noen timer, akkurat tidsnok til å ekspedere sen-

sasjonen til bladets middagsutgave for alle andre. Men han hadde ikke regnet med det mystiske grønlandske ord, ajungelak, som grønlandsisens seierherrer satt inne med og at deres hell var større enn hans eget, og det viste sig i det psykologiske øieblik i form av danskeskuten «Gustav Holm».

Nu fikk danskene høve til å sette kronen på verket i den hjelpsomhet de like siden avreisen i Kjøbenhavn hadde vist de to norske Grønlandsfarere. Efterat de to hadde fått sin flagghilsen til velkomst både på norsk og dansk, var det kaffeselskap i den velforsynte danskehytta, og derpå drog selskapet i motorbåt ut til «Gustav Holm» for at Mehren og Høigård på anmodning skulde få ekspedert den første korte gnistmelning hjem om den lykkelig overståtte ferd. Danske stillet derpå sin motorbåt til disposisjon for avhending av de tre sårbenete og utmatte hunder som sammen med den sparsomme restbagage var efterlatt ved brekanten noen kilometer borte. Dagbladet blev med på denne ekspedisjon sammen med Høigård, mens Mehren blev ombord på dansken for å lage den første telegrafiske beretning om ferden.

Hundene «Raggen», «Basen» (med tilnavnet «Slakken» på grunn av sin dovenskap) og «Bidevinden» blev halvveis båret ombord i motorbåten, dødstrette og sårbenete som de var så blodsporene stod efter dem, men i godt hold da de aldri hadde manglet mat. Det var bare søvn de hadde fått for lite av, sa grønlander Johan, og det kunde stemme, for de sov nesten tre døgn i trekk efter at de var kommet ombord på «Polarbjørn». De var de eneste som hadde overlevet den lange sledereis av alle de 16 hunder fra starten. De andre var enten forsvunnet i bundløse sprekker eller de hadde fått den beste betaling som det under givne omstendigheter var å gi dem for vel utført slit, nemlig to revolverkuler hver i nakken. Av den oprinnelige 600 kg.s utrustning var det bare igjen etpar ryggsekker, en sovepose og forskjellige instrumenter og småting. Alt det øvrige innbefattet begge sledene var enten spist op eller lagt igjen på forskjellige etapper langs ruten.

— Ajungelak! ropte Mehren til Høigård da de kom tilbake til «Gustav Holm» i motorbåten. Ordet er meget almindelig blandt grønlanderne og betyr noe slikt som «All right!» eller «Det går bra». Deres første journalistiske vanskelighet var med andre ord klart. Det første korte telegram var klokken 4 på morgenkvisten sendt, og det neste lengere ferdigskrevet.

Men så dukket omsider Kiellands chance op i det fjerne i form av «Polarbjørn». Det gjaldt om å komme først ombord til telegrafisen og hurtigst mulig. Men den eneste robåt til disposisjon tilhørte Mehren og Høigård, og eierne forbød bruken av den for de selv var ferdige. Med fosforglans for øinene gikk Kielland hvilelos frem og tilbake, mens de to ombord på «Gustav Holm» gav sig utmerket god tid både til å klø bikjene og røke sin morgensigar for å gjøre forspranget på deres første telegram lengst mulig. Og først da «Polarbjørn» kastet anker, gikk de ned i danskens motorbåt for å ta dens hestekrefter til hjelp i kapplop. Men denne plan gikk for en gangs skyld ikke ajungelak, for en motor kan fuske i starten, særlig når den passes av en stedfortredende

grønlander, og imens rodde en mætrospildnet av Kielland som en ny Terje Viken i den annen båt, og håndkraften seiret over maskinkraften.

Kielland innleverte sitt telegram klokken 1/29. Dagbladets aksjer stod atter på toppen, mens Aftenpostens var i pari og «Stavanger Aftenblad» var helt ute av omsetningen, fordi bladets representant sov de rettferdige søvn. Og alle ombord var snart grepet av spenningen i dette selsomme kapplop og beveget sig på filttøfler forbi hans lugardør for ikke å forstyrre den sovende. Han våknet vel utsovet til lyden av middagsklokken, og med nerveve vel preparert til å ta imot skjebnens slag, da han plutselig ved middagsbordet opdaget Høigård og Mehren, begge mer og mindre ukjennelige i ansiktene på grunn av for sterk behandling med høifjeldsol, men så glade og levende som den laks de satt og spiste hadde vært dagen før. Scenen ved bordet blev ubeskrivelig og ganske særlig for undertegnede som var dens midtpunkt og offer, og detaljene forbigås derfor i stillhet.

Men fru Fortuna er charmerende full av lykkelige innfall, og hennes siste blev hennes aller beste. Hun satte «Polarbjørns» radio ut av funksjon akkurat så lenge til «Aftenbladet» var utsovet og med friske krefter kunde gå like løs på sensasjonene. Dagbladet var i den grad utslått at han tross alle foregående anstrengelser ikke fikk sove på de to første døgn, og hvis ikke radioens fortsatte blindebukkle med nyhetene på alle mellomstasjonene den lange vei hjem hadde gitt grunn til nye håp, vilde slaget ha rammet helt uforholdsmessig hårdt.

I hele den siste tid var ajungelak slagordet ombord på «Polarbjørn». Alt ordnet sig som fot i huse, og Fortuna smilte stadig til Mehren og Høigård. Den sistnevnte var endog så dristig i spøk å utfordre henne, da det var tale om mulige isvanskeligheter ved avreisen fra Grønland.

— Ajungelak, — alt går bra så lenge vi er ombord!

Det gikk også ajungelak. På et døgn var vi gjennom isen, den som på innreisen hadde kostet oss 14 dagers ustanselig arbeid.

— Ajungelak, sa Mehren den første morgen han kom inn efter å ha fått sin første søvn efter innsjuttet. Jeg våknet nettop liggende i en overkøi, og det er det verste jeg har oplevd på hele turen over innlandsisen. I den halvvakne tilstand innbilte jeg mig livaktig at jeg var havnet dypt og håpløst i en breesprekk. Det kunde ikke være annerledes. Jeg så mot det hvite taket og så bare is over mig. Jeg så gjennom kooiet og så breen bruse forbi. Jeg så mot den mørke døren og ned under mig i mørket, og så breesprekken åpne sig innover som et svart svelg. Jeg var fullt og fast overbevist om at her hadde jeg funnet min skjebne og skrek ut et eller annet i min nød. Og så våknet jeg Gudskjelov helt.

Imens hadde Høigård ligget i underkøien og hort sin kamerat skrike med fortvilelsens røst:

— Hvor er jeg henne?... Hvor er jeg henne?

Og han begynte å tro at Mehren plutselig var blitt sinnsforvirket. Men alt dette som på grønlandsk var ajupok d. v. s. ond og skjevt, var bare en drom.

Virkeligheten var ajungelak — lys og syngende som klangen av selve ordet.

Heroldens Annoncebureau A/S

Avdeling for Avisutklipp
Telefoner: 12710, 14040 og 10884

Stortingsplass 7 — Oslo

Bladets navn: STAVANGER AFTENBLAD

4. SEP. 1931

Nautilus.

Regjeringen har besluttet å sende en hjelpe-ekspedisjon efter Nautilus.

Derpå er intet å si. Vi er vel de nærmeste til det, når dette ikke-sjødyktige fartøi først var sloppet løs. Det er jo menneskeliv som står på spill.

Vi henleder imidlertid — for fremtidens skyld — oppmerksomheten på den ordning, som Danmark har innført på Grønland: Ingen risikabel ekspedisjon slippes inn på Grønland, uten at der stilles garanti for omkostningene ved en eventuell hjelpeekspedisjon.

Slik forholdt Danmark sig f. eks. overfor nordmennene Høygård og Mehren, om hvis lysttur over is-marken Bjarne Høye forteller i Aftenbladet idag.

Når nu norske hjelpe-ekspedisjoner i Ishavet blir noenlunde årvisse, bør en lignende ordning søkes etablert også fra norsk side.

Hjem fra Vest-Grønland.

Med 20 kuldegrader i rummet.

Vi hadde forleden anledning til å bese fryserummene ombord i «Korsvik». Det var behagelig og varmt vær og da doryen la til «Korsvik»s prøvede skipsside hadde vi nærmest følelsen av å stå overfor et behagelig sommer bekjentskap.

«Korsvik» er som bekjent 2000 tonn. Den var pen og nyskrapt da den drog ut på sin grønlandstur, men nu ved hjemkomsten ser den ut som et moskrodd grønsvær i bunnen. Van net på Vest-Grønland har tydeligvis i år hatt noe nær drivhus-temperatur.

— Det var svært varmt der borte i år, forteller annenstymann oss, mens han viser oss litt omkring. Der var opptil 12 grader i vannet og luften var på en særlig varm dag 10 grader kl. 6 om eftermiddagen. Det er en mann som sjelden har hatt glede av temperaturen i luften på denne turen. Det er garantimaskinisten for frysemaskinene, mr. Walton som representerer firmaet J. & E. Hall Ltd., Dartford i England. Det er det samme firmaet som har levert frysemaskineriet til Helderekspedisjonen skip, og hr. Walton har tidligere fulgt disse til Vest-Grønland som garantimaskinist. «Det er tredje gang jeg nu har vært på Vest-Grønland», forteller han.

Vi ber hr Walton fortelle hvor dan prinsippet for frysing av fisk er ombord i «Korsvik» og hvordan frysingen har lyktes på siste tur.

«Korsvik» er den første norske båt som har fått innlagt våre frysemaskiner, sier hr. Walton. Jeg installerte maskinene i «Korsvik» på Framnes verk i Sandefjord fra februar i vår. Hele anlegget består av fire store fryserum, en frysetank, og dette store maskinrum hvor frysemaskinene er innstallert. Prinsippet er hurtigfrysing, en metode som bevirker at fisken kommer like frisk som ny inn på markedet.

«Korsvik»-ekspedisjonens arbeidsprogram har i år vært det samme som Helderekspedisjonen vanlige. De 7 doryer er blitt sendt ut for å sette lner. Da kommer tilbake og går ut igjen. Når de kommer inn igjen med fisk blir denne vasket og hjerte og lever tatt ut. Derefter henges fisken etter halen inn på jernhengere som på løpekatter glir over frysetanken. Fiskene blir malt og plasert sammen med fisk av samme størrelse 4 og 5 sammen på hengerne. Et blylodd blir festet i hodet for å motvirke krusninger i fisken når densenkes ned i den voldsomme kulde i frysetanken hvor

temperaturen konstant er ± 20 grader. Det viktigste ved hele processen er at temperaturen helt konstant holdes på denne temperatur. Fisken henger i kuldeblandingen i frysetanken til den er gjennomfrosset. Man regner 1 time for hver tomme og fisk taes stadig op av og byttes med nye i tanken.

Frysetanken på «Korsvik» har en kapasitet på 12—15 tonn fisk daglig. I år gikk der ved en leilighet 14½ tonn gjennom tanken.

Tilsammen er der ombord i skipet frosset 15—20 tusen fisk.

Efter å være vasket efter behandlingen i frysetanken, går den frosne fisk til «glaseringsrummene», de 4 store kjølerum hvor fisken blir stuvet vekk til den sendes ut på markedet. I disse rum er temperaturen ± 20 til 24 grader. Vi hadde anledning til å bese et av disse rum under opholdet ombord. Der var hundekoldt som på Karl Johan en vinternatt og fisken lå pent stablet med papir mellem hver fisk og et ¼ tomme tykt islag utenpå. Fisken blir ikke flyttet efter å være kommet hit ned og blir behandlet meget varsomt for at ikke glaseringen skal briste.

— Vi har hatt utmerket vær på Vest-Grønland i år, sier mr. Walton. Til en begynnelse var der endel storm, men etterpå hadde vi strålende sommervær. Vi så en mengde hval, særlig ved Diskos-øen. Den 30. jull traff vi 2 hvalbåter hvorav den ene hadde hundre hval, den andre 70. Det var således usedvanlig gode hvalutsikter der oppe i år.

— Hvordan er fiskebestanden?

— Den var neppe så stor som før. For å komme tilbake til frysemaskinene har Waltons firma lagt inn de første frysemaskiner i engelske trålere og på vårt spørsmål svarer han at han er sikker på at frysemaskiner av samme princip vil kunde la sig innstallere i norske fiskefartøier

Heroldens Annoncebureau A/S

Avdeling for Avisutklipp
Telefoner: 12710, 14040 og 10884

Stortingsplass 7 — Oslo

Bladets navn:

8/9-31
Forslagsposten
Oslo

Sannhet og ærlighet.

Statsminister Staunings tale på Hamar søndag var ganske forfriskende. Den var en ekte Stauningsk syngen ut, og det er ikke minst som folk etaler Stauning har vunnet sin popularitet i Danmark.

Men som socialdemokrat besidder hr. Stauning også sitt partis ensidighet, og han har dessuten en egen evne til å få sine tilhørere til å se bare i den ene bestemte retning han selv ønsker.

På Hamar tok Stauning fatt i den norske presse og gav sig til å citere uttrykk fra denne presse i anledning av Grønlandkonflikten.

Vi skal mer enn villig beklage den slags uttrykk. De skader nemlig norske interesser langt mer enn de gagnar.

Men hvorfor citerte Stauning bare de uheldige norske uttalelser?

I den danske presse vilde han fra de siste par måneder ha kunnet finne en lang rekke uttalelser og uttrykk som uten vanskelighet kan hamle op med de norske.

aviser har heftet sig ved de danske utfall — formodentlig av den årsak vi har fremholdt at de skader sitt eget ophav mest.

Hr. Stauning har selvfølgelig rett i at en rolig og verdig holdning gagnar begge landes interesser mest, men da bør man heller ikke være for ivrig til å trekke frem gaptrostenes skratte — hverken fra dansk eller norsk side — og bruke denslags som argumentasjon. Hr. Stauning sa mange vakre ting om samarbeidets verdi, når der bare blev bygget på sannhet og ærlighet.

Atter enig, — men, vi har ikke sett en eneste dansk protest mot en dansk forfatter som i en bok om Grønland skriver — hvor stolte må ikke vi dansker være ved tanken på at dette store land i over 1000 år har tilhørt vårt land.

Vi skal ikke komme med noen som helst slags utfall. Vi har bare undret oss.

Vi har ikke sett noen norske

Heroldens Annoncebureau A/S

Avdeling for Avisutklipp
Telefoner: 12710, 14040 og 10884

Stortingsplass 7 — Oslo

Bladets navn:

Bergens Arbeid.

Miss Boyd i Bergen på gjennemreise.

Efter en fin lysttur til Øst-Grønland.

Miss Boyd, der som telegrammene har meddelt er kommet tilbake fra sin Grønlandstur med «Vesle Kari», var i byen på gjennemreise i formiddag.

Miss Boyds har som bekjent været i Ishavet før, men det var hennes første Grønlandstur, fortalte hun.

Selskapet bestod av 8 personer foruten mannskapet, og det hadde været en fin tur. — Very fine jou see, pent vær og gode isforhold, så der var lett å komme inn til kystene.

Ekspedisjonen hadde været så langt syd som til Scoresbysound og nord til Ile de France. På spørsmål om de hadde truffet på andre ekspedisjoner forteller hun at man så docent Hoel med «Polarbjørn».

— Drev dere jakt og fangst?

— Nei, vi så en masse vildt av alle slag, særlig moskus, men vi skjøt ikke. Vi bare fotograferte, men det blev gjort tilgagns, og der blev en masse pene billeder.

— Fiske?

— Mr. Whitney forsøkte sig på laksen, men hadde no good luck.

— Videnskapelig arbeid?

— Nei, vi var bare amatører. — Mr. Menzies er botanisk interessert og fandt mange rare planter.

— — —

Det så forresten ut for at missen hadde hatt godt av turen. Missen reiste videre med Englandsbåten kl. 11.

Heroldens Annoncebureau A/S

Avdeling for Avisutklipp
Telefoner: 12710, 14040 og 10884

Stortingsplass 7 — Oslo

5/9.31

Bladets navn:

Summerspørsmål
Aalestrand.

Norge — Danmark — Grønland.

Redaktør Victor Mogens, hvis navn tør være de fleste bekjent, har under ovenstående tittel utgitt et lite hefte, som på 30 sider gir en klar og grei oversikt over det norske standpunkt i Grønlands-saken. Det er den mest velskrevne fremstilling jeg har sett av spørsmålet, og den fortjener å bli kjent og lest.

De av våre forretningsfolk, som har forbindelser i Sverige og Danmark, vilde gjøre vel i å sende sine venner et eksemplar av brosjyren og derved bidra til større forståelse av norsk syn.

Einkaskjalasafn Bjarna Benediktssonar © Borgarskjalasafn Reykjavíkur

Erik Løken.

Grønlandssaken på statsminister- møtet på Hamar.

**Stauning holder oppgjør med den
sjåvinistiske pressen i Norge.**

**Kolstad: Haagerprosessen blir histo-
riens første tilfelle av nasjonal
psykoanalyse.**

Statsminister Stauning.

Under statsministermøtet på Hamar søndag understreket både den svenske og den danske statsministeren de rent praktiske resultatene av det nordiske samarbeidet. Statsminister Ekman pekte således på det gjensidighetsforholdet som er opprettet i vår lovgivning, mens Stauning på en glimrende måte slo fast at samarbeidet må bygges på hver nasjons absolutte selvstendighet og med at hver nasjon bevaret sine særpreg. Skandinavisme er en drøm som ikke lenger har noe å bestille med praktisk politikk, men enheten i Norden er nå så fullt og helt gjennomført at en krig mellom de tre nordiske broderfolk er utenkelig.

I slutten av talen sin kom Stauning inn på Grønlandsspørsmålet og hans ord her artet sig som et oppgjør spesielt med den sjåvinistiske pressen i Norge. Han talte i denne forbindelsen:

Ingen kan være i tvil om mitt

skjønt den danske, prinsipielle oppfattelse måtte være den, at det ikke var noen sak å føre fram til voldgift.

Jeg beklager at den imotekommende holdning som utvist ved Grønlands-overenskomsten av 1924, ikke fikk lov til å stå sin tid ut, men derved er intet å gjøre, nå er vår sak ført fram for domstolen, og hver får ta resultatet som det blir. Men smukkest vilde det utvilsomt være for Nordens anseelse, om det var ro, inntil retten avgav dommen. Nye handlinger, som hos oss må betraktes som overgrep, kan kun virke undergravende på den følelse av samhörighet som i mere reelle anliggender enn det grønlandske har avsatt så gode og betydningfulle resultater.

Vi har av hensyn til forståelse og samvirken imellem de nordiske folk tatt den her berørte sak med stor ro, men vi er ikke blitt opmuntret til denne holdningen av organene for den norske, offentlige meningen.

En mener i Danmark at det måtte være mulig å behandle en sak mellem broderfolk med større sannhet og mindre sterke uttrykk enn det er skjedd.

Når jeg f. eks. i en norsk avis den 5. august leser at Danmark vil ha suverenitet over Grønland, fordi «den nordiske jodekremmer-nasjonen» vil selge landet for 400 mill. kr., så forstår jeg at en i Danmark med undren spør om det er og kan være samarbeide med dem, som behandler broderfolket så sinnelt som det ved

behandles som før citert.

Jeg vil som nevnt også beklage en stansning av samarbeidet utover det, som allerede er skjedd, ti jeg vet at en før eller senere må gjenopta arbeidet, fordi det i lengden både er naturlig og av materiell og åndelig betydning.

Jeg vender mig idag til det norske folket. Jeg uttrykker for dem det mest levende ønske om fortsatt å se de nordiske land og befolkninger utvikle selvstendighet både i åndelig og økonomisk henseende. Det er hos oss dansker bare gode ønsker om hell og fremgang for våre gamle stammebrodre. Det er ingen økonomiske interesser knyttet til besittelsen i Grønland, men den historiske og rettslige oppfattelsen må ha sin dom, og det har vi bifalt samtidig med at vi har budt Norge all rimelig adgang til varetagelse av mulige økonomiske interesser på Østgrønland. Jeg vender mig til det norske folket og ber det overveie, om vi nå ikke i ro kan avvente rettens avgjørelse og håpe, at vi i alle tre skandinaviske land vil besitte slik kultur og politisk modenhet at vi kan fortsette godt, broderlig samarbeide og skape de nødvendige betingelsene for dettes beståen og utvikling. —

Statsminister Kolstad som var siste taler beskjefteget sig meget med fortiden og den historiske grunnen en stod på — domkirkeruinene på Hamar-odden kom også inn på grønlandsspørsmålet og hans innlegg artet sig som et svar til Danmark og Stauning fra den norske regjeringen.

Kolstad uttalte i denne forbindelsen bl. a.:

Det blev i juli i den interskandinaviske meningsutvekslingen sagt, at vi hadde forrykket det høie stadi vi nordiske folk var kommet på i den europeiske bevissthet.

Er det riktig?

Adskillige andre folk støper først kanonene, så begynner de å tvistes, så begynner de å bruke kanonene.

I slutten av talen sin kom Stau-ning inn på Grønlandsspørsmå-let og hans ord her artet sig som et oppgjør spesielt med den sjåvi-nistiske pressen i Norge. Han ut-talte i denne forbindelsen:

Ingen kan være i tvil om mitt sinnelag i forholdet til de nord-iske lands innbyrdes stilling. Jeg tror på den internasjonale idés sei-ersgang, og jeg vet at det vil fremme det internasjonale sam-arbeide, når visse nasjoner har vist veien, således som det er tilfellet i Skandinavia.

Men jeg erkjenner at folkenes og nasjonenes liv er utsatt for de bevegelser som stemninger kan medføre, og derfor nekter jeg heller ikke at det er tegn som ty-der på at en i visse kretser be-streber sig for samarbeidets av-brytelse, ja, det er folk som endog hevder den oppfattelse, at det bro-derlige samarbeide blev sprenget, da Grønlandssaken førte Norge inn i handlinger som i Danmark måtte oppfattes som overgrep.

Da jeg absolutt forkaster over-ilede handlinger og således også hvad som utøves i hissighet, har jeg ikke latt mig påvirke av disse røstene om det sprenkte sam-arbeidet. Jeg har tvertimot hel-ler ønsket å medvirke til dets bevarelse, men vet også at ærlig-het i den gjensidige holdningen er forutsetningen herfor.

Jeg har, hvad enhver nok kan forstå, ønsket å si noen ord om dette særlige forhold her, hvor samarbeide er på dagsordenen og jeg vet, at mine norske tilhørere vil forstå å verdsette et par ærlig-e ord, således som jeg må se si-tuasjonen. Og jeg tilføier at det sikkert er bedre å ta ærlig om tingene enn å stikke hodet i bus-ken, inntil ulykken er skjedd.

Jeg finner det beskjemmende for de nordiske folk, at Norge og Danmark ikke enedes om i all stillhet å søke voldgiftens vei med det tvistemålet som var kommet til å foreligge. I Danmark var det villighet til dette skritt, enn-

ba suverenitet over Grønland, fordi «den nordiske jodekremmer-nasjonen» vil selge landet for 400 mill. kr., så forstår jeg at en i Danmark med undren spør om det er og kan være samarbeide med dem, som behandler bro-derfolket så simpelt som det ved denne og andre leiligheter er skjedd.

Jeg personlig, og med mig den danske regjeringen, har ønsket å fremskaffe en fredelig avgjørel-se av det fra Norge reiste strids-spørsmål, og vi har ønsket å med-virke, nettop fordi vi verdsetter det nordiske samarbeide, hvis hi-storie vi kjenner, og hvis resul-tater har vært betydende for ån-delig og økonomisk utvikling. Men det danske folket ønsker ikke å tiltvinge sig samarbeide for en-hver pris. Hvis det norske folket kan undvære samarbeide, kan det danske også gjøre det, men vi føler oss overbevist om, at det vil opstå situasjoner, hvor en vil fortryde, at slektledds arbeide for å skape forståelse mellom to folk blev lagt øde — hensiktsløst og ubegrunnet.

Jeg har benyttet leiligheten, har fulgt den vennlige innbydelsen og er møtt her for å si et ord som dansk både om samarbeidets verdi og om dets pris.

Jeg vil dypt beklage om den tonen som gjennom lengere tid er anslått, skulde være uttrykk for det norske folks mening. Men skulde det være tilfellet, så må ærlighet også by det norske fol-ket å opheve forbindelsen med den nasjonen som uten protest

Statsminister Koebad.

høie stadi vi nordiske folk var kommet på i den europeiske be-vissthet.

Er det riktig?

Adskillige andre folk støper først kanonene, så begynner de å tvistes, så begynner de å bruke kanonene.

Vi — danskene, svenskene og vi — støpte først et traktatsystem så stemt at det kunde holde selv de heftigste av våre egne tempe-ramentsutslag i tømme. Overfor Danmark blev systemets anven-delse først aktuelt. Vi — Dan-mark og Norge — blev enige om å fore tvisten inn for en domstol i ly av dette systemet.

Viser ikke nettop dette et annet utviklingsstadium enn det som antydedes, da det blev sagt at vi i den europeiske bevissthet hadde forrykket inntrykket av Norden?

Viser ikke dette fra nå i som-mer et like stort fremskritt fra Hamar-odden under 7-årskrigen som 1905?

Jeg mener jo.

Vi — Danmark og Norge — avventer resultatet. Og bøier oss for det.

Vi blir etter Haag like frie overfor danskene som vi etter 1905 har vært frie overfor sven-skene. Vi blir det fordi vi ved det fredelige oppjøret i Haag blir befriet for komplekset. Haager-prosessen blir — for fremdeles å holde oss i tidens aller aktuelleste uttrykksmåte — historiens første tilfelle av nasjonal psykoanalyse — likesom det som skjedde i 1905 altså var historiens første ublo-dige revolusjon. Blir dette for megen storaktig tale om oss selv? Neppe — når vi ser tingene i hi-storiens lys. For hverken et en-kelt folk eller tre folk, jeg tenker på Norden i snevrere forstand beslutter noensinne å forandre sig.

Forandringene skjer når de må skje, og historien søker å be-lyse så hvorledes det gikk til.

Det nordiske folket har natur-ligvis aldri besluttet å være an-derledes enn andre under store

oppgjør, men de er blitt det. Udv- visst var altså Sverige og Norge vokset fram til et 1905, til et op- gjør som hele den civiliserte ver- den så hen til med anerkjennelse. Og nå 25 år etter, under en strid om landområder samles represen- tanter for de tre nordiske rikers statsmakter til håndslag ved en gammel kirkeruin. Vel, det gjel- der mindre enn i 1905, men tro om ikke historien allikevel vil slå fast at de nordiske folk også i dette avsnittet gikk fram i kulturell modenhet.

Heroldens Annoncebureau A/S

Avdeling for Avisutklipp
Telefoner: 12710, 14040 og 10884

Stortingsplass 7 — Oslo

Bladets navn: **MORGENAVISEN, BERGEN**

5. SEP. 1931

Der er alltid medvind over Grønland!

sier professor Hobbs som anbefaler den Nordatlantiske flyverute.

Den amerikanske meteorolog professor Hobbs der, som bekjendt har opprettet en observations-station paa Mount Evans paa Grønland og derfra i flere aar har studert vær- og vindforholdene deroppe kom forleden til Kjøbenhavn hvor han skulde konferere med sin medhjælper dr. Carlson om de videnskabelige resultater.

«Politiken» har hat en samtale med professoren som raadgivende Grønlands-sakkyndig om de Nordatlantiske flyvninger.

«Lægger ikke taake og mørke sig hindrende iveien for at gjennomføre regelmæssig trafik paa denne rute?» spør interviewereren.

«Der er noget som heter blindflyvning, og man maa regne med dem i fremtidens luftfart», svarer professor Hobbs. «Jeg gaar forresten ut fra at flyverne gaar saa høit paa den største del av strækningen at dette ikke betyr noget. Forøvrig findes der bare taake ved kystene. Men la mig precisere hvad jeg har ment med at anbefale ruten. Fra et vindstille centrum paa Indlandsisen blaaser vinden i hyberbler, slik at en flyver ved at krysse ind over det vindstille omraade aldrig vil faa motvind. Der næst er det en forutsætning at flyverne ungdaar landing ved kystene. Alle ruteflyvere bør fortsætte ind til Indlandsisens rand ved Mount Evans hvor der er utlagt depoter og de bør ikke gaa til Angmasalik, men til nogen sjøer indenfor.»

«Kunde De selv tænke Dem at flyve nu til bake til Amerika?»

«For øieblikket har jeg andet at bestille men ved leilighet vil jeg gjerne fly fra Reykjavik til Holstensborg ind over den indlandsis.»

Heroldens Annoncebureau A/S

Avdeling for Avisutklipp
Telefoner: 12710, 14040 og 10884

Stortingsplass 7 — Oslo

Bladets navn:

Summers posten
Nordstjernen

Øst-Grønlandssaken

I statsråd på fredag vil den offisielle opnevning av de norske advokater og sakkyndige etter all sannsynlighet bli foretatt.

Man må gå ut fra at det nu blandt de sakkyndige også vil bli opnevnt folk som representerer den praktiske innsigt og erfaring. Dosent Hoel har gitt tanken en meget sterk tilslutning, og vi har også grunn til å tro at man på det hold som har avgjørelsen i sin hånd nu er fullt opmerksom på betydningen av at den praktiske næringsdrift blir representert i delegasjonen.

Den norske advokat blir tidligere justisminister Arne Sunde, som vil prosedere på fransk, mens den danske advokat Steglich - Petersen vil prosedere på engelsk.

Man kan vistnok regne med som temmelig gitt at avgjørelsen for domstolen vil falle i løpet av